

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Rudolf III. Habsburský a politika Habsburků
na přelomu 13. a 14. století**

Renata Pícková

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program: Historické vědy

Studijní Obor: Obecné dějiny

Bakalářská práce

Rudolf III. Habsburský a politika Habsburků

na přelomu 13. a 14. století

Renata Pícková

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Loták, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta Filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedené
prameny a literaturu.

Plzeň, červenec 2018

.....

Prostřednictvím této stránky bych ráda poděkovala PhDr. Janu Lhotákovi, Ph.D. za odborné vedení, rady a podněty, které věnoval mé bakalářské práci.

Obsah

1. Úvod	6
2. Rod Habsburků	7
3. Rodová politika ve 13. a 14. století	9
3.1 Provázání Habsburského a Přemyslovského rodu, Vídeňský mír	11
3.2 Bitva na Moravském poli	14
4. Rudolf III. Habsburský	19
4.1 Sňatek s Blankou Francouzskou	21
4.2 Rudolf III. Habsburský jako český král Rudolf I. Habsburský	23
4.3 Sňatek s Eliškou Rejčkou	27
4.4 Vláda v českých zemích a odboj šlechticů	30
5. Závěr	41
6. Seznam použitých pramenů a literatury	43
7. Přílohy	46
8. Resumé	52

1. Úvod

Psát bakalářskou práci na téma Rudolf Habsburský (1281-1307) v kontextu středoevropské dynastické politiky Habsburků na přelomu 13. a 14. století není jednoduchý úkol. Pramenů je velice málo, nebo nejsou žádné. Cílem bakalářské práce je shromáždit co nejvíce informací o panovníkovi Rudolfovi III. Habsburském a na základě shromážděných informací se pokusit vyvodit jeho politické zájmy a celkový pohled na jeho osobu. Dále bych ráda touto prací poukázala na chybné mýty o tomto panovníkovi.

Bakalářská práce je rozdělena na osm kapitol. První kapitola je úvod, který právě čtete. Druhá kapitola je věnována Habsburskému rodu a třetí prvopočátkům rodové politiky. Ve třetí kapitole se také věnuji provázání Habsburského rodu s Přemyslovským. Závěrem třetí kapitoly se zabývám bitvou na Moravském poli, kde popisují nejen samotnou bitvu, ale i její následky. V této kapitole je také zmíněna postava Albrechta I. Habsburského a jeho cesty k říšskému trůnu.

Následuje čtvrtá kapitola - Rudolf III. Habsburský, kde se zabývám jeho politikou v rakouských zemích a v Českém království. Z počátku se věnuji osobě Rudolfa III. Habsburského, jeho politice a činům vhodným zmínit v této práci. Neopomím ani problematiku jeho prvního sňatku s Bankou Francouzskou a samozřejmě i druhého sňatku s Eliškou Rejčkovou. U této ženy se zastavuji a popisují její původ. Velmi důležité pro mou práci je Rudolf III. Habsburský jako český král Rudolf I. Habsburský. Tomuto tématu se věnuji v jedné celé podkapitole, ale v celé práci není Rudolf III. Habsburský označován jako Rudolf I. Habsburský, a to z důvodů přehlednosti. K tomuto kroku jsem se rozhodla proto, že jeho děda se jmenoval Rudolf I. Habsburský. Dále přibližuji situaci v českých zemích po vymření posledního Přemyslovce Václava III. a zároveň se snažím vylíčit jednání o volbě nového panovníka. V poslední podkapitole *Vláda v českých zemích a odboj šlechticů* popisují politiku Rudolfa III. Habsburského v českých zemích a odboj českých šlechticů vůči jeho osobě. Zde objasňuji problematiku jeho úmrtí a upřesňuji rozbor jeho pohřebního roucha.

V celé práci se pokouším na základě poznatků, vyvodit logické závěry na otázky ze života Rudolfa III. Habsburského. O jeho životě je velice málo věrohodných pramenů. Například, *Kroniku Českou* nemůžeme pokládat za věrohodný pramen. Jak již bylo v mnoha případech dokázáno, Václav Hájek z Libočan měl v oblibě si dějiny

trochu zpestřovat nebo dokonce i vymýšlet. Dalším použitým pramenem je *Kronika tak řečeného Dalimila*. Tuto kroniku mohu označit za silně protihabsburskou. U *Zbraslavské kroniky* si informacemi můžeme být jisti. Obě předešlé kroniky ji také zmiňují. Zároveň *Zbraslavská kronika* je o prvních zmínkách Habsburků negativně naladěna, postupem doby hlavně u Rudolfa III. Habsburského přechází do přívětivějšího vyjadřování. Nejméně informací bylo nashromážděno z *Kroniky Františka Pražského* a *Ottokars Österreichische Reimchronik*. Tyto dvě kroniky podávají jen informace o dění v letech 1306-1307.

Při zpracování bakalářské práce byla využita odborná literatura v českém a německém jazyce. Vycházela jsem z celé řady literatury a odborných článků, jejichž obsah jsem studovala, komparovala a následně využívala pro potřeby této práce. Německá literatura se životem Rudolfa III. Habsburského příliš nezabývá, přesto jsem našla některé informace, které jsou v českém prostředí opomíjeny. Ve výčtu použité literatury je mnoho knih věnovaných konci Přemyslovské éry. Například nechvalně známý historik ŠUSTA, Josef, *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300-1308*, dále ŠUSTA, Josef, *České dějin, I. a II. Soumrak Přemyslovců* a ŽEMLIČKA, Josef, *Století posledních Přemyslovců*. Při studii této literatury jsem našla velké množství nesrovnalostí a to i u takového historika jakým je Josef Šusta. Naproti tomu v nejnovější tuzemské kolektivní monografii věnované Habsburkům v českých dějinách není středověkým příslušníkům rodu věnována žádná pozornost.¹

¹BRŮŽEK, Václav (ed.), CERMAN, Ivo (ed.), *Habsburkové 1526-1740 a Habsburkové 1740- 1918*, Lidové noviny 2017.

2. Rod Habsburků

Historické prameny zmiňují rod Habsburků již v období 10. a 11. století. Byl to jeden z nejvýznamnějších panovnických evropských rodů. Svou velkou roli sehrál také v českých dějinách. Díky své politice se dostali k mnoha titulům bez válek a násilí. Členové tohoto rodu měli tu čest, usednout na říšský trůn. Je to jedna z mála panovnických dynastií, která uplatňovala svou moc a politické zájmy i za hranicemi kontinentu.

Kořeny tohoto rodu najdeme na území dnešního Švýcarska. Zde nalezneme hrad Habsburg v kantonu Aargau, zvaný též jako Habichtsburg (viz příloha obr. 1.). Název hradu se zřejmě neodvozuje od slova Habicht (jestřáb nebo jestřábí hrad), ale od staroněmeckého výrazu Furt (brod).² Jak již vypovídá název hradu, dal jméno celé dynastii. Prameny se velice rozcházejí v otázce založení tohoto hradu. Jsou známé dvě teorie, jedna teorie hovoří o Radbotovi, ale jiné a alternativní teorie spíše hovoří o Werneru I. Habsburském.³ Zde na hradě se dochovala historicky vzácná a důležitá kronika z roku 1160 nesoucí název *Acta Murensia* v níž je zapsána genealogie rodu.

Zrod dynastie datujeme kolem roku 990, když jsou Habsburkové pouhými regionálními pány na březích Rýna. Rod údajně pochází od Guntrama hraběte z Breisganu, který je označován přízviskem *bohatý*. Guntram *bohatý* je možná totožný s Guntramem z alsaského Nordgau.⁴ Bohužel si nemůžeme být jisti jeho původem. Pocházel z Eberhardské větve významného říšského rodu Etichonů. Pravděpodobně byl fransko-burgundsko-vizigótského původu a jeho dominium leželo na území dnešního Alsaska a Porýní, tato informace není však zcela historicky doložena.⁵ Datum ani letopočet jeho narození není znám, ale můžeme podle pramenů určit rozmezí let 920-930. Tento údaj vyplývá z faktu, že roku 952 je Guntram, i přes svůj význam a vliv, obviněn ze zrady. Na základě tohoto obvinění a na příkaz samotného císaře byla zkonfiskována velká část jeho majetku. Přes veškerá úskalí, která sebou tato konfiskace nesla, si udržel určitý a dostatečný vliv a část majetku zajišťující mu další existenci. Historicky významnější jsou až jeho potomci.

² VOCELKA, Karl, *99 Fragen zu den Habsburgern*, Wien 2014, s. 10.

³ HAMANN, Brigitte, *Die Habsburger. Ein biographisches Lexikon*, Wien 2001, s. 11.

⁴ REDLICH, Oswald, *Rudolf von Habsburg*, Innsbruck 1903, s. 5.

⁵ HAMANN, s. 10.

O jejich životě a počínání chybí věrohodné prameny. Historici se domnívají, že Guntram měl tři syny Lancelin (Landold), Eberhard a Kancelin, přičemž ale Lancelin a Kancelin jsou někdy pokládáni za jednu a tutéž osobu. Jisté je, že vnuk Guntrama Radbot hrabě klettgauský, založil opatství Muri, které se později stalo místem posledního odpočinku prvních Habsburků. Možná díky tomuto spojení je Guntram považován za praotce rodu. Pro toto tvrzení, že Guntram *Bohatý* je předkem rodu Habsburků, jsou právě zápisy v opatství Muri. I přes tyto záznamy je jeho spojení s tímto rodem zpochybňováno, ale jeví se jako nejpravděpodobnější a historicky doložené. Ten kdo první používal přízvisko „Habsburk“ je právě již zmiňovaný Radbot hrabě Habsburský. Na jednom jeho vyobrazení můžeme vidět v pravém horním rohu původní erb Habsburků (viz příloha obr. 2.).⁶ Když se na erb podíváme, je zde zajímavé, že v původním erbu je vyobrazen lev ve skoku. Tímto chci jen poukázat na to, že tolik známá orlice nebyla vždy ve znaku Habsburků. Další členové rodu mezi zakladatelem Radbotem a Rudolfem IV. jsou pro mou práci nedůležití, proto se v rodové posloupnosti posuneme až na osmého hraběte, kterým je Rudolf IV. hrabě Habsburský, budoucí Rudolf I.

⁶VOREL, Petr, HLAVAČKA, Milan, POLÍVKA, Miroslav, WIHODA, Martin, MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk, *Dějiny Rakouska*, Praha 2002, s. 138.

3. Rodová politika ve 13. a 14. století

Rudolfovi IV. Habsburskému je jednadvacet let, když se ujímá svých držav. V této době se nejedná o jednotný celek. Habsburské panství se dělí na dvě části. Tou první je území mezi řekami Aare a Reuss, kde se nacházejí roztroušená panství v kantonech Aargau a Zürichgau jižně od Muri. Druhá část panství je oblast Bererisgau a horního Alsaska. Državy nejsou jednotným celkem ani po získání dědictví po rodu Lenzburgů, jenž v roce 1173 vymřel, a jejichž panská práva přešla na Habsburky. Jednotný celek není ani po Kyburském dědictví. Tento rod vymřel roku 1263. Dále Rudolf IV. Habsburský rozšířil svá panství ve Schwarzwald.⁷ Postupem doby se Rudolf stal velmi zkušeným vládcem svých panství. Za hlavní cíl si stanovil rozšíření svého majetku. Příležitost se mu naskytla roku 1273, kdy mu je kurfiřty nabídnuta říšská koruna.

Roky 1257-1273 jsou označovány jako období interregna, což znamená, že říše neměla panovníka. Říše byla zmítána chaosem a každý panovník si z ní chtěl něco vzít. Kurfiřti měli na výběr z několika kandidátů. Francouzský král Filip III., Český král Přemysl Otakar II. Z těchto kandidátů nebyla kurie moc nadšena. Oba zmiňovaní panovníci disponovali až moc velkou mocí. Navíc je zde problém v jedné podmínce nástupnictví rodu Štaufů. Nedávné boje jsou ještě stálou vzpomínkou a tak nepřipadá v úvahu kandidatura například durynského lankraběte Fridricha "pokousaného". Ten vystupuje jako poslední potomek Štaufů.⁸ Nejspíše, z těchto důvodů zvolili kurfiřti bezvýznamného hraběte z Habsburku.

Rudolf IV. Habsburský tuto zprávu dostal při obléhání Basileje. Toto obléhání okamžitě ukončil. Rudolfovi je padesát pět let, když přijímá říšskou korunu. Toto je na středověk již velice úctyhodný věk. Průměrný věk ve středověku se pohybuje mezi 50-60 rokem života.⁹ I toto může být jeden z důvodů volby právě Rudolfa IV. Habsburského. Snadno ovladatelný a možná od něj kurfiřti očekávali spíše pasivní přístup k panování. Můžeme zde velice spekulovat a dohadovat se, proč tomu takto bylo učiněno. Po přijetí říšské koruny jako Rudolf I. Habsburský, se dostává do sporu s českým králem řečeným železným a zlatým Přemyslem Otakarem II.

⁷ VOCELKA, s. 18.

⁸ KRIEGER, Karl-Friedrich, *Habsburkové ve středověku. Od Rudolfa I. (1218-1291) do Fridricha III. (1415-1493)*, Praha 2003, s 21.

⁹ VONDRUŠKA, Vlastimil, *Život ve staletích 13. století lexikon historie*, Brno 2010, s. 6.

Důvodů, proč Přemysl neuznával „*chudého hraběte*“¹⁰ je mnoho. Přemysl nebyl přítomen při volbě říšského krále¹¹, a to především proto, že sám o korunu usiloval. Přemysl se snažil všemožnými argumenty a prostředky tuto volbu prohlásit za neplatnou. Bohužel jeho snahy se míjejí účinkem. Rudolf získává na svou stranu spojence svým laskavým vystupováním. Přemysl se nepodřídí ani tlaku papeže Řehoře X. a opakovaně nedodrží lenní slib, který byl nucen dát Rudolfu I. Habsburskému. Tento lenní slib se týká Rakouských zemí. Toto území získal díky sňatku s Markétou Babenberskou, poslední žijící dědičkou těchto zemí. Zbraslavská kronika nám podává o této události zprávu a lze z ní vycítit negativní dojmy: „*Zkrátka král Rudolf brzo po tom, jak dosáhl říše počal na zpět žádati to, co, jak poznal, k ní patřilo po právu a dobrém obyčeji. Ale protože Fridrich, vévoda rakouský, a Oldřich, vévoda korutanský, zemřeli bez dědiců, kteří by po nich nastoupili v jejich zemích podle přirozeného práva, poslal král Rudolf králi Otakarovi posly s listy a s povinnou mírností žádal, aby mu vrátil Rakousy, které držel, a ostatní země, protože podle císařských výnosů spadly říši. Ježto však odporná řeč zná zármutek naplnit mysl, král, když přečetl císařský list, ukázal poslům milou tvář a pečlivě uvažoval, jak by vhodně odpověděl na odpornou řeč;*“¹²

Po tom co Přemysl Otakar II. odmítne toto území navrátit, Rudolf I. Habsburský jej začne pomalu vytlačovat z rakouských zemí. Tento spor vyvrcholil bitvou, kterou musel Přemysl Otakar II. ukončit předčasně. Čelil opět problémům na domácí půdě.¹³ Je uzavřen mír, ale jeho podmínky jsou pro Přemysla velice nevýhodné, musel se vzdát Rakouských zemí a Chebska. Aby byl mír trvalý, provázal Habsburskou a Přemyslovskou dynastii. Omezen nezůstal jen o rakouské země, ale posléze přišel i o Štýrské vévodství a nedlouho po té o Tyroly a Korutany. Mír byl uzavřen prostřednictvím braniborského markraběte a olomouckého biskupa.¹⁴ Tento mír známe také jako Vídeňský.

Rudolf I. Habsburský nejspíše neměl dost toho, že pokořil obávaného krále a tak 25. listopadu 1276 Přemysl Otakar II. se dostavuje k udělení léna ve svátečním

¹⁰ Jak je označován Rudolf I. Habsburský v literatuře o Přemyslovcích.

¹¹ Volby se ovšem zúčastnilo poselstvo vedené babenberským biskupem Bertholdem.

¹² *Zbraslavská kronika*, s. 61-62.

¹³ ŠUSTA, Josef, *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300-1308*, Praha 2002, V českých zemích proběhlo opět povstání Vítkovců, s. 222.

¹⁴ KRIEGER, s. 43.

šatu, kdežto Rudolf jej přijal jen na dřevěné stoličce v šatu prostém¹⁵. Pro ctižádostivého a domýšlivého Přemysla to musela být veliká potupa, sklonit se před „*chudým hrabětem*“ a uznat jej říšským králem. Jasně je, že Přemysl bude prahnout po odplatě a dojednaný mír nebude mít dlouhého trvání.

3.1 Provázání Habsburského a Přemyslovského rodu, Vídeňský mír

Rudolf I. Habsburský měl jedenáct dětí. Nejstarší syn byl Albrecht I. Habsburský. Významná jak pro dynastii, tak pro mou práci, byla i dcera Guta Habsburská, a její další bratr Rudolf II. Habsburský. Ona i její bratr se stali nástrojem Habsburské sňatkové politiky. Když se mezi historiky řekne „Sňatková politika“, každý si tento pojem spojí s Habsburskou dynastií a naprosto právem. Každému z nás se vybaví: „*Bella gerant alii! tu, felix Austria, nube!*“¹⁶ – „*Jiní ať vedou války! ty šťastné Rakousko, se zasnubuj!*“. Není to jen výsada novověkých Habsburků. Je vidět i u Přemysla Otakara II. a Rudolfa I. Habsburského.

Rudolf I. Habsburský je jakýmsi zakladatelem této sňatkové politiky. Jeho první sňatek s Gertrudou z Hohenbergu mu přinesl mnoho výsad. Ovšem prostřednictvím svateb svých dětí získal, nejen pro svou osobu, ale i pro své děti daleko více. Rudolf I. neoperoval jen na poli smírné politiky, jak mnozí kronikáři zmiňují, ale nová území dobýval i silou. Rudolf si díky sňatkům svých dcer zavázal kurfiřty Falce, Saska, Čech a Braniborska. Myslel, že díky těmto závazkům si zajistí hlasy pro nejstaršího syna Albrechta a tím udrží říšskou korunu v dědičnosti. Tuto problematiku zmíním později. Rudolf I. se na sklonku svého života znovu oženil, a to se čtrnáctiletou Isabelou Burgunskou (1270-1323).¹⁷ Cílem tohoto aktu bylo pevněji přivázat království Arelatské¹⁸ ke svému rodu.¹⁹ Sňatková politika není výsadou jen Habsburků. Jak jsem již zmínila i Přemysl Otakar II. díky svému sňatku s více než pětapadesátiletou Markétou Babemberskou (1204/1205-1266), která byla dědičkou rakouských zemí, získal právě tato území.

¹⁵ KRIEGER, s. 44.

¹⁶ ČERMÁK, Josef, ČERMÁKOVÁ, Kristýna, *Slovník latinských citátů*, Praha 2010, s. 20. Doslovně „*Bella gerant alii, tu felix Austria nube! / Nam quae Mars aliis, dat tibi regna Venus*“ = „*Války ať vedou jiní, ty, Rakousko, v sňatcích se raduj, jim vládu bůh války svěří, Rakousku Venuše zas.*“ Tento výrok je parafrází z Listů heroin. Je to narážka na úspěšnou sňatkovou politiku Rakouska. Výrok je připisován králi Matyášovi I. Korvínovi.

¹⁷ HAMANN, s. 29.

¹⁸ Známé jako Burgundské království. Státní útvar rozkládající se na jihu dnešní Francie existující v rozmezí let 933 až 1378.

¹⁹ HAMANN, s. 29.

Uzavřením Vídeňského míru 21. Listopadu 1276, se Přemysl zároveň vzdává vévodství rakouského, Štýrska, Kraňska, oblasti Pordenone, Chebska a přijímá od Rudolfa Čechy a Moravu jako léno.²⁰ Součástí *Vídeňského míru je, jak již bylo řečeno*, dynastické provázání Habsburků s Přemyslovci. Tyto svatby se uskutečnily v Jihlavě roku 1278.

Zkráceně, Přemyslova dcera se měla vdát za Rudolfova syna a Rudolfova dcera za syna Přemyslova. Prvním sňatkem se zavazuje Rudolf II. Habsburský, spíše známý jako Rudolf II. Švábský²¹, a Anežka Přemyslovna. Manželství je uzavřeno, až o dvě léta později roku 1278. Prameny se rozcházejí ve věci, zda to byla přímo svatba nebo jen zasnoubení. Přemysl ve snaze zabránit tomuto svazku poslal Anežku do kláštera svatého Františka.²² Rudolf I. napsal Přemyslovi dopis, v němž apeluje, aby Přemysl dostal uzavřené smlouvě a povolal Anežku z kláštera zpět: *„Po dlouhých radách král dceru svou, kterouž měl míti syn Rudolfův, rozkázal s jinými desíti pannami uvést do kláštera svatého Františka a tu jest Pánu bohu obětována. To uslyševše netoliko moudřejší, ale i všecken lid obecný z toho skutku, že bude veliká nevole, pravili. Ale král jest jí raději dal Pánu Bohu, než synu Rudolfovu. Rudolfus o tom uslyšev, psaní napomenutí Otakarovi učinil, aby v smlouvě stál a jí držel a dceru svou zase z toho kláštera vyvésti rozkázal.“*²³ Ovšem tato informace není nikde jinde v pramenech zaznamenána. Otázkou zůstává, zda si autor tuto informaci vymyslel nebo ji čerpal z jiných pramenů, které se nám nedochovaly.

Věno tohoto páru činilo 40 000 marek a Rudolf II. Habsburský měl dostat do zástavy rakouské statky Přemysla Otakara II. na jih od Dunaje.²⁴ Manželství bylo naplněno v lednu 1291, narozením Jana Habsburského,²⁵ spíše známým jako Jan Parricida.²⁶ Rudolf II. Habsburský se vlastního syna nedočkal, protože zemřel roku 1290 v Praze při návštěvě své sestry Guty Habsburské.²⁷ Rudolf II. Habsburský byl

²⁰ KRIEGER, s. 43.

²¹ Nepoužívám označení Rudolf II. Švábský z důvodu přehlednosti své práce.

²² O který klášter Františka se přesně jedná, se neví. Předpokladem je nejbližší klášter k Praze v obci Vojtice.

²³ Václav Hájek z Libočan, *Kronika česká*, s. 602-603.

²⁴ KRIEGER, s. 43.

²⁵ HAMANN, s. 168.

²⁶ ČORNEJOVÁ, Ivana, RAK, Jiří, VLNAS, Vít, *Ve stínu tvých křídel. Habsburkové v českých dějinách*. Praha 1995, s. 35. Slovo Parricidou znamená v blízkém překladu vrah blízkého příbuzného (nejčastěji pak otcovrah).

²⁷ HAMANN, s. 362.

zprvu pohřben na Pražském hradě, ale roku 1373 jsou jeho ostatky na přání Karla IV. přeneseny do katedrály svatého Víta.²⁸

Druhý sňatek byl mezi Gutou Habsburskou, kterou Zbraslavský kronikář označuje jako Jitku a Václavem II. Dále z této zprávy vycítíme, že tito dva jedinci jsou jeden pro druhého stvořeni: „*A nebylo by podle mého mínění rozvážné nezmíniti se o tom, že léta Páně 1271 se narodil Václav a téhož roku se rovněž narodila Jitka, dcera římského krále, která se potom za něho provdala; v tom se přece liší jedno narození od druhého, že Václav přišel na svět okolo svátku svatého Václava, Jitka pak se narodila na den blahoslovené Gertrudy.*“²⁹

Guta přijela do Prahy roku 1278. Manželství bylo naplněno, a to hned 10 dětmi. 6 dětí nepřežilo první rok života. Dospělosti se dožily jen 3 dcery - Anna, Eliška a Markéta a syn Václav III., následník českého trůnu. Guta nejspíše vyčerpána častými porody zemřela 18. června 1297 v době, kdy porodila svou poslední dceru rovněž pojmenovanou Guta. Dcera matku přežila pouze o šest týdnů.³⁰ V kronice Zbraslavské se dozvídáme, že byla dlouhodobě nemocná. A kronikáři ji zároveň velmi chválí a oplakávají: „*...od východu až na západ zatemnila předčasná a pro mnohé žalostná smrt slavné paní královny Jitky, zakladatelky Zbraslavě, sedmnáctého dne po její korunovaci, to je dne 18. června.*“³¹ Jak vyplývá z textu, ještě za svého života Guta spolu s Václavem založila nový cisterciácký klášter, zvaný *Aula Regia* na Zbraslavi. Zde už je viditelné, že kronikář není protihabsbursky naladěný, jak tomu bylo dřív, když Rudolf I. Habsburský žádal nazpět Rakouské země.

Oběma manželstvím bylo požehnáno basilejským biskupem Jindřichem: „*...a tak bylo zaseto v říši/ od bern a urozeného popřáno/ basilejského biskupa Jindřicha...*“³² Kronika Otakara štýrského popisuje svatbu velice zkresleně. Zmiňuje se a zároveň i v mnoha pramenech a literatuře, že Václav byl krásou své budoucí manželky unesen: „*... Jeho srdce/ se vznášelo blahem/ když ji uviděl...*“³³ Jak již bylo zmíněno,

²⁸ Tamtéž, s. 631.

²⁹ *Zbraslavská kronika*, s. 86.

³⁰ HAMANN, s. 15.

³¹ *Zbraslavská kronika*, s. 194.

³² Ottokars Österreichische Reimchronik, verš 17 910 ad. „*...dô wart gestreut ein rine/ von bern und frouwen wunnlich./von Basel bischof Heinrich/.*“

³³ Ottokars Österreichische Reimchronik, verš 17 797 ad. „*...sîn herze muost in freuden sweben/dô er si ersah...*“.

měly tyto sňatky zajistit mír mezi Přemyslovci a Habsburky. Tento mír však dlouho netrval.

3.2 Bitva na Moravském poli

Bitva na Moravském poli se uskutečnila, v tehdy málo obydlené oblasti, která se nachází mezi rakouskými obcemi Dürnkrot (česky Suché kruty) a Jedenspeigen. Tato lokalita se nachází nedaleko dnešní dálnice Brno-Bratislava poblíž města Malacky.³⁴ Důvody sporu jsou popsány v předešlé podkapitole. Přemysl Otakar II. podcenil Rudolfa I. Habsburského. Špatně odhadl situaci v říši, která směřuje k rozbití jeho panství. Ani situace v českých zemích nebyla pro Přemysla zcela příznivá.

Bitva proběhla 26. srpna 1278, trvala něco málo přes tři hodiny. Končí Přemyslovou smrtí. Rudolf využívá svých bohatých zkušeností z dob dobývání panství ve Švýcarsku. Taktika vyčkávajícího sboru je již na německém jihozápadě normální taktikou. Přemysl zátočil na Rudolfa s celým vojskem. V bitevní vřavě je dokonce sám Rudolf sražen z koně a tak se jeho život ocitá na chvíli v nebezpečí. Rudolf měl v záloze oddíl vojáků, kteří rozhodli o výsledku bitvy.³⁵ Po zásahu Rudolfova záložního oddílu se celého českého vojska zmocňuje zmatek a někteří se dávají na ústup. Kdo ví, jak by bitva dopadla nebýt Rudolfovy taktiky, se kterou nebyl Přemysl obeznámen.

Dále zůstává otázkou, zda byl Otakar zabit již v bitvě nebo až při ústupu a kým byl zabit. Prameny se rozcházejí: „*Otakar král kterak jest tu zahynul, žádný o tom vpravdě pověděti neumí, ač mnozí z Němců pravili, že by Bertold z Emerverku, truksas³⁶ Rudolfův, jej svým dřevem jezdeckým s koně svalil. Jiní pak na odpor tomu píší, pravíce, že by on sám ten truksas to o sobě pravil a sobě k poctivosti to připisoval.*“³⁷ Podle povahy Přemysla Otakara II. míním, že byl zabit při bitvě a ne při ústupu. Musel by znovu čelit ponížení od svého největšího nepřítele Rudolfa I. Habsburského. V českém prostředí je pak toto vítězství Rudolfa odsuzováno, jelikož nejednal s rytířskou ctí: „... *král v zápalu boje byl konečně zajat a proti důstojnosti říše po zajetí hned usmrcen...*“³⁸ Přemyslovo tělo je potupně vystaveno na deset měsíců, ve Vídeňském minoritském kostele (oficiální název německý *Minoriten Kirche*), výběr není náhodný,

³⁴ METRLÍK, Vladimír, *Habsburkové, nelehká samota na trůnu*, Praha 2017, s. 11.

³⁵ ŽEMLIČKA, Josef, *Století posledních Přemyslovců*, Praha 1998, s. 204.

³⁶ Turksas: takzvaný „jídloňoš“ nebo úředník, ten panovníkovi servíruje jídlo při slavnostech.

³⁷ Václav Hájek z Libočan, *Kronika Česká*, s. 604.

³⁸ *Zbraslavská kronika*, s. 64.

základní kámen je položen roku 1276 právě za vlády Přemysla Otakara II.³⁹ Po bitvě na Moravském poli ustanovuje Rudolf I. Habsburský markrabětem Otu Braniborského správcem nad nezletilým Václavem II. a českým královstvím. Prohra na Moravském poli vzala českým zemím vládu nad Rakouským dědictvím a na 640 let vyzvedne Habsburky na výsluní. Moravské pole je pro Habsburky nejen začátek jejich slávy, ale také jejich konce.

Rudolf I. Habsburský následnictví říšského trůnu pro své syny za svého života nevyřešil. Teprve od roku 1438 byli Habsburkové římskými králi, potažmo císaři trvale.⁴⁰ Rudolf nedosáhl za svého života císařské korunovace, i když byla mnohokrát naplánována. Proto nemohlo dojít k předčasné volbě. K volbě na říšský trůn se snažil dostat jednoho ze svých synů. Nejvíce připadal v úvahu mladší bratr Albrechta, Rudolf II. Habsburský. Mocný Albrecht, pán Rakouska a Štýrska, které dostal společně se svým mladším bratrem Rudolfem jako léno od otce, nebyl kurfiřtům moc po chuti. Rudolf se snažil přimět kurfiřty, aby po jeho smrti hlasovali ve prospěch jeho synů.

Rudolfovy vyhlídky na to, že se jeho syn Rudolf II. stane říšským králem, nebyly špatné. Získal všechny světské kurfiřty, nakonec jsou s ním sešvagřeni. Ani u českého krále Václava II. nepochodil zkrátka, protože si ho všemi možnými ústupky naklonil na svou stranu.⁴¹ Než se, Rudolf II. Habsburský dostal k volbě na říšského krále, jak jsem již zmínila, zemřel v Praze. Mocenská politika Rudolfa I. Habsburského ale nezůstala bez odezvy. Díky dobrým vztahům k církvi, sympatiím Rudolfa I. k říšské kurii a žebrovým řádům františkánů a dominikánů. To umožnilo Rudolfovi I. na důležité církevní úřady dosadit své příbuzné nebo přátelé.⁴²

Albrecht I. Habsburský se jako jediný z potomků krále Rudolfa I. Habsburského a Gertrudy z Hohenbergu dožil dospělosti. Albrechtovi je vybrána manželka Alžběta Goricko-Tyrolská. Alžběta byla dcerou Meninharda II. a po své matce byla nevlastní sestrou posledního z Hohenstaufů, Konrandina. Svatba se konala 24. listopadu 1274. Ovšem kde se tato svatba udála, není známo. Opět je to bohužel vinou chybějících pramenů. Z manželství vzešlo dvacet jedna dětí, což je bezpochyby rekordní výkon v Habsburském domě. Berme na vědomí, že ve středověku byla novorozenecká a dětská

³⁹ METRLÍK, s. 22-23.

⁴⁰ Tamtéž, s. 385.

⁴¹ KRIEGER, s. 63.

⁴² Tamtéž, s. 67.

úmrtnost poměrně vysoká.⁴³ Středověké lékařské znalosti a nedostatečná hygiena způsobovaly to, že narození a smrt měly k sobě velice blízko. Dospělosti se dožilo jedenáct dětí, mezi nimiž je i Rudolf III. Habsburský. Po zavraždění svého manžela Albrechta I. roku 1303,⁴⁴ se Alžběta se svými syny snažila o dopadení jeho vrahů. Tento boj však po čase vzdala a uchýlila se do kláštera Königsfelden,⁴⁵ který společně s dcerou Anežkou založila. Zemřela roku 1313. Její ostatky jsou roku 1770 z Königsfeldenu převezeny do St. Blasien a roku 1809 do St. Paul v Lavanttalu v Korutanech.⁴⁶

Albrecht I. Habsburský se netěší příliš všeobecné oblibě. Soudobí kronikáři se o něm nevyjadřují pozitivně: „...člověk s dovolením shovívavé Štěstěny vysoko se vynášející, v domnění, že jeho žízni nestačí Rýn ani Dunaj, osnoval usilovné potíže králi a Českému království. Nebod' zuřivá hrabivost, která nakazila jeho mysl, oslabila do té míry jeho paměť...“⁴⁷ Zároveň nám bavorský kronikář zanechal tento popis: „...měl postavu jako sedlák, jen jedno oko a škaredou tvář.“⁴⁸ Tehdy z neznámého důvodu onemocněl, lékaři to připisovali otravě. V takovém případě se postižený pacient zavěsil hlavou dolů ve snaze, aby z něj jed vytekl. Tato léčba zapříčinila krevní výron⁴⁹ v oblasti oka. Následně bylo oko vyňato.⁵⁰ Nejen Albrechtův zevnějšek ale i jeho drsný a nevázaný charakter umocňovaly jeho nehezký vzhled. Vyzařovala z něj energie, rozhodnost a schopnost se prosadit. Kronikář Otakar Štýrský jej vyličil v úplně jiném duchu. Jako ctnostného, chvályhodného a odvážného muže: „...vévoda Albrecht započal pilně ve své mladosti odvaze, vychován ve ctnostech a podle vši ke své cti, které se lze obrátit na chvályhodného knížete...“⁵¹ Ovšem o jeho fyzické podobě nám žádnou zprávu nezanechal.

⁴³ VONDRUŠKA, s. 6.

⁴⁴ HAMANN, s. 168-169. Albrecht I. Habsburský byl zavražděn svým synovcem Janem Habsburským (1291-13.12.1312/1313). Ten je synem Rudolfa II. Habsburského a Anežky Přemyslovny. Jan svého strýce patrně zavraždil z důvodu přehlížení jeho osoby v otázce nástupnictví na český trůn roku 1306.

⁴⁵ bývalý klášter františkánů a klarisek ve Windischi ve švýcarském kantonu Aargau.

⁴⁶ HAMANN, s. 46.

⁴⁷ Zbraslavská kronika, s. 214-215.

⁴⁸ KRIEGER, s. 71.

⁴⁹ <http://kment.milan.sweb.cz/9.htm>: Krevní výlevy v oblasti víček: Krvácení jsou častěji pod kůží než v kůži samé. Následkem řídkého podkožního vaziva mohou být i rozsáhlé., takže víčko je zduřené, vakovitě visí dolů, není schopno se aktivně zvednout. Často je současné krvácení do okolní kůže a krvácení pod spojivku. Krvácení může nastat i prosakováním krve z okolí.

⁵⁰ KRIEGER, s. 71.

⁵¹ Ottokars Österreichische Reimchronik, verš. 22860-22870, „...herzog Albreht began/flízen sich in sîner jugent/ellens, zuhte unde tugent/und aller der êren/die man mac gekêren/an ein fursten mit lob.“

Již od roku 1274 spravuje jako vladař budoucí majetek Habsburků v Horních zemích. Zde se nachází i během války jeho otce s Přemyslem Otakarem II. Roku 1281 je svým otcem spolu s bratrem obleněn vévodstvím rakouským a štýrským. Toto se následujícího roku vystřídá za samosprávu na těchto vévodství samotným Albrechtem.⁵² Albrecht vede důkladnou politiku. Jeho postavení bylo částečně omezeno díky ústupkům jeho otce šlechticům. Nejvíce se Albrechtovi nelíbilo, že jeho otec, udělil Vídní bezprostřední říšskou příslušnost. Ta platila i pro rakouské a štýrské říšské zeměpány.⁵³ Albrecht se pokoušel, stejně jako jeho otec upevňovat svou pozici cílenými revindikacemi⁵⁴ na úkor místní šlechty. S tímto procesem započal roku 1284.⁵⁵ Jak jsem již zmínila, po smrti Rudolfa I. Habsburského nebyla jistota, že na říšský trůn dosedne jeho syn Albrecht.

Ten se ale nevzdal boje o říšskou korunu. Václav II., jeho švagr, se mu pokoušel toto cestu znepríjemnit. Rozpor mezi Václavem II. a Albrechtem I. by se dal nazvat pokračováním sporu mezi jejich otci Rudolfem I. a Přemyslem Otakarem II. Tyto boje a spory jsou spíše tématem pro jinou práci, pro mne jsou nepodstatné. Albrechtův boj o říšskou korunu nebyl na počátku zcela marný díky falckraběti Ludvíku II., který se velice energicky prosazoval o zvolení Albrechta za říšského krále. Ludvík velice brzo poznal, že hlavní postavou je Václav II. Aby byla volba uskutečněna, je zapotřebí urovnat vztahy mezi oběma muži. Na tomto usmíření trvala i Václavova manželka a sestra Albrechta, Guta Habsburská. Dojednané setkání je bohužel neúspěšné, oba muži se rozcházejí ve svých zájmech. Nic na tom nepřidalo to, že domýšlivý Albrecht přijel s velkým doprovodem. Prakticky si sám Albrecht zapříčinil, že mu Václav nebude nakloněn a jak se později ukázalo, ani nebude pro něj hlasovat. Albrecht si svými politickými tahy myslel, že má říšskou korunu jistou, ať už sňatkovým provázáním nebo úmluvami. Roku 1292 byl k velkému překvapení Albrechta zvolen Adolf Nasavský říšským králem.⁵⁶ List Václava od Adolfa krále římského: „*Adolf, z Boží milosti král římský, vždycky rozmnožitel, všem svatého císařství věrným milost svou všecko dobré!*“⁵⁷

⁵² HAMANN, s. 46.

⁵³ KRIEGER, s. 72.

⁵⁴ Reivindikace= žaloba na vydání věci.

⁵⁵ KRIEGER, s. 72.

⁵⁶ *Zbraslavská kronika*, s. 147.

⁵⁷ Václav Hájek z Libočan, *Kronika česká*, s. 627.

Přes všechny tyto nesnáze se podaří Albrechtovi dostat na říšský trůn roku 1298. Na sněm svolaný do Norimberku se sešlo poprvé všech sedm kurfiřtů.⁵⁸ Albrechtovi je vytýkáno, jak se na říšský trůn dostal. To, že sesadil Albrechta Nasavského, se některým kurfiřtům nelíbilo.

⁵⁸RYANTOVÁ, Marie, VOREL, Petr, *Čeští králové*, Praha 2018, in: ANTONÍN, Robert, s. 147.

4. Rudolf III. Habsburský

Vévoda rakouský, markrabě moravský, titulární král polský a devátý český král z rodu Habsburků. Pro české země úplně první Habsburk na českém trůně, i když na krátkou dobu. Rudolf III. Habsburský byl nejstarším synem římského krále Albrechta I. Habsburského a jeho manželky Alžběty Gottrycko-Tyrolské, která byla rovněž sestrou Jindřicha Korutanského.⁵⁹

O dětství Rudolfa III. Habsburského a jeho sourozenců nejsou žádné věrohodné prameny. Ani se neví přesné datum jeho narození. Prameny se v této otázce rozcházejí. Širší rozmezí je mezi lety 1280-1281, užší rozmezí je mezi březnem 1281 a květnem 1281 u českých pramenů. V kronice Otakara Štýrského se uvádí dokonce rok 1282.⁶⁰ U data jeho smrti se historikové také rozcházejí, i když jen o jeden den. Rok je nám dobře znám. Jeden pramen uvádí, že Rudolf III. Habsburský zemřel v noci z 3. na 4. června. Jiní zase přesněji uvádí jednotlivé dny a to buď 3. června nebo 4. června 1307.

Vztahy mezi Rudolfem a jeho otcem Albrechtem nemůžeme přesněji popsat jako například u Marie Terezie a jejího syna Josefa II. Prameny totiž chybí. Děti Habsburků vyrůstaly v úzkém rodinném kruhu. Je kladen důraz na tradice. Tato tradice se postupem doby nemění.⁶¹ Dále můžeme pouze spekulovat o výchově a dětství Rudolfa III. Habsburského. Výchova Rudolfa III. Habsburského byla nejspíše zaměřena na jazyky a rytířství. Zbožnost byla jedním z předností habsburského rodu. Proto zde můžeme s jistotou říci, že Rudolf III. Habsburský byl vychováván taktéž ve zbožném duchu. Toto tvrzení nám umocňuje fakt, že Rudolf III. Habsburský žil v době Gotiky. Filozofie tohoto slohu je směřována k bohu a pokání. A právě proto můžeme s jistotou vyvodit závěr, že je velice nepravděpodobné, aby Rudolf III. Habsburský nebyl vychován ve zbožném duchu.

Z důvodů chybějících pramenů neznáme ani možnou fyzickou podobu Rudolfa III. Habsburského. Kronikáři se zaměřují jen na určitou etapu jeho života - boj o českou korunu, jeho politika na českém území a nečekaná smrt při obléhání Horažďovic. Když se podíváme na takzvané rodové vlastnosti, nelze z nich ve středověku nic moc vyčíst. Stojíme teprve na začátku této dynastie. Rudolf III. Habsburský nevynikal tělesnými

⁵⁹ HAMANN, s. 362.

⁶⁰ Ottokars Österreichische Reimchronik, verš 33 519, „...*daz er ze Svâben walt beliben/ und den winder*³ > *pozn. 1282 gemeint*“

⁶¹ VOCELKA, Karl, HELLER, Lynne, *Život Habsburků. Kultura a mentalita jednoho rodu*, Praha 2012, s. 113.

abnormalitami jako například jeho děd Rudolf I., o němž se říkalo, že má „*orlí nos*“⁶². Na vyobrazení z 16. století (viz příloha obr. č. 4.), můžeme vidět pravděpodobnou podobu Rudolfa III. Habsburského. Ovšem tato podoba nemůže být zcela autentická, přeci jen je vyhotovena až tři století po smrti Rudolfa. Na dalším obrázku, jehož umístění ani autora se mi nepodařilo dohledat, můžeme vidět podobné vyobrazení (viz příloha obr. 5.). Ovšem z literatury Jan Bauer: *knížata, králové, prezidenti*, (viz příloha obr. 6.) můžeme u Rudolfa sledovat pokřivený a velký nos. V kronice české tuto abnormalitu sledovat nemůžeme (viz příloha obr. 7.). Proto zobrazení z této knihy nemůžeme brát v potaz. I když zamyslíme-li se nad tím, jeho děd měl „*Orlí nos*“, mohl by Rudolf tento znak zdědit? A jak jsem již zmínila, žádný z pramenů nepopisuje jeho vzhled. Pokud najdeme nějaký popis jeho osoby, věnují se převážně jeho povaze a šetrnosti. Můžeme z toho tudíž vyvodit závěr, že Rudolf nedisponoval žádnými tělesnými abnormalitami, které by stály za zmínku.

Politika Albrechta a Rudolfa nejde rozdělit na dvě odlišné větve. Rudolfův život je do jisté míry ovlivněn otcem a jeho politikou, lze říci, že byl jeho „*loutkou*“. Poté, co byl Albrecht I. Habsburský zvolen říšským králem, dostal Rudolf III. Habsburský, společně s bratry (Leopold a Fridrich), jako léno Rakousko a Štýrsko.⁶³ Jak je uvedeno výše, o narození Rudolfa III. Habsburského nejsou nikde zmínky, a proto neznáme přesné datum. Můžeme odhadovat, že v době kdy dostal země jako léno je Rudolfovi něco mezi 15-18 lety života. Rudolf je starší než jeho dva bratři, Fridrich tehdy devítiletý a Leopoldovi je v tu dobu pouhých pět let.⁶⁴ Z této skutečnosti jasně vyplývá, že vedoucí pozici v těchto zemích bude mít nejstarší Rudolf. Pozdější popis Rudolfovy politiky v českých zemích, se nedá srovnat s politikou v Rakousku. Prameny chybí. Myslím, že Rudolf III. Habsburský byl svému otci „*pravou rukou*“, při plnění říšských povinností. Rudolfova samostatná politika se mohla velice podobat politice otcově.

Na základě pramenů tuto informaci mohu potvrdit. Roku 1304 se svým otcem Albrechtem I. vpadne do Čech a okupují společně Kutnou horu. Albrecht spolu se svým synem Rudolfem III. obléhají toto město dlouze.⁶⁵ Toto město bylo velice narychlo opevněno.⁶⁶ Ale i tak dokázalo vzdorovat, přesto, že byl český král Václav II. v Uhrách, kde pomáhal svému synovi Václavovi III. zpacifikovat uherskou šlechtu. Kutná Hora se

⁶² KRIEGER, s. 65.

⁶³ HAMANNOVÁ, s. 77.

⁶⁴ RYANTOVÁ, VOREL, in: ANTONÍN, s. 148.

⁶⁵ KRIEGER, s. 50-51.

⁶⁶ <http://destinace.kutnahora.cz/d/historie-mesta>

velice obratně ubránila: „*Neboť četní horníci přimísili mour a pěnovou strusku ze stříbra a jiné bahnité nečistoty vytýkající z jam a z hutí do onoho potoka, tekoucího k nepřátelskému vojsku, z kterého oni dosti hojně pili, takže zahynulo bez počtu lidí a dobytka, otráveno oním jedem. A co je příjemnějšího než zhoubou čeliti bezbožným přáním? Po stříbře žíznilo- stříbrnou strusku pili.*“.⁶⁷ Ve vojenském ležení pak vypukla úplavice a Albrecht s Rudolfem se dali na ústup. Mezi tím se Václav II. vracel zpět z Uher a cestou sbíral vojsko. Bohužel svého soka již nezastihl: „*Když tedy nazítrí vyhledávali boj, nenašli nepřitele.*“.⁶⁸

4.1 Sňatek s Blankou Francouzskou

I Rudolf III. Habsburský uzavřel svůj sňatek čistě z politických důvodů. Jeho první manželka Blanka Francouzská (1285 – 19.3.1305) měla za úkol sblížit Kapetovskou dynastii s Habsburskou. Blanka byla dcerou francouzského krále Filipa III. (3. 4. 1245 - 5. 10. 1285)⁶⁹ z jeho druhého manželství s Marií Brabantskou (1254 - 12. 1. 1321)⁷⁰ a tudíž nevlastní sestrou krále Filipa IV (1268 – 29.11.1314).⁷¹ Albrecht v tomto období hledal spojence proti Adolfovi Nasavskému právě u francouzského krále. Z toho jasně vyplývá fakt, že si svou manželku Rudolf III. Habsburský nevybral sám, ale podřídil se vůli svého otce.

Již roku 1295 se snažil Albrecht I. Habsburský vyjednávat s francouzským králem Filipem IV. Tato jednání byla přerušena kvůli onemocnění Albrechtově a povstání rakouských zeměpánů. Po uklidnění situace využil Albrecht morální podpory od Filipa IV. k posílení vzájemných vztahů. V pozdním létě roku 1299 již známe předběžný výsledek jednání. Výsledkem je plán na uzavření sňatku mezi Rudolfem III. Habsburským a Blankou Francouzskou. Rudolf měl jako svatební dar obdržet rakouská vévodství, z čehož vyplývá, že jeho bratři, kteří byli spolu s ním obleněni, se museli tohoto vévodství vzdát výměnou za jiné podíly. Blanka měla věnem obdržet hrabství Freiburg ve Švýcarsku a lankrabství Horní Alsasko.

⁶⁷ Zbraslavská kronika, s. 151.

⁶⁸ Tamtéž, s. 152.

⁶⁹ DANTE, Alighieri, *Božská komedie*. Praha: Academia, 2009, s. 207.

⁷⁰ Tamtéž, s. 542.

⁷¹ Tamtéž, s. 440.

Albrecht a Filip se k dalšímu jednání sejdou na konci listopadu roku 1299 v Quatrevaux.⁷² Tato jednání narážela na odpor především u rýnských kurfiřtů. Důvodem byla obava rostoucí moci Kapetovců a sblížení této dynastie s Habsburky. Rýnští kurfiřti se navíc obávají skutečnosti, že se Albrecht zavazuje francouzskému králi za své syny říši, které mají vládnout po něm. To přiměje kurfiřty k myšlence, že říše se přemění na dědičnou monarchii. Tato dlouhá jednání dávala velký podnět ke spekulacím, které nejspíše šířili sami rýnští kurfiřti. A to z důvodu, aby podnítili veřejnost říše proti králi. Například se tvrdilo, že Albrecht Filipovi nabídl celé Alsasko, dále se věřilo, že se jedná o novém uspořádání celé Evropy. Filip měl obdržet horní Itálii a francouzské hranice posunout na Rýn. Zároveň měl nově manželský pár přeměnit německou říši na dědičnou monarchii. Z dochovaných pramenů je nám jasné, že tyto fámy nemají žádný reálný základ. Jednání se vlekla kvůli věcem ve wittumských státcích a čekání na kurfiřtské souhlasy. Ještě během jednání opustili králův dvůr kolínský a mohučský arcibiskup. Než však jednání opustili, tak v listině o vzájemné pomoci prohlásili, že nebudou souhlasit se smlouvami mezi Albrechtem a Filipem, protože rozdělují říšské statky. I přes tyto problémy dojdou oba vládcí ke shodě na začátku prosince roku 1299. Smlouvy jsou o několik měsíců později ratifikovány a stvrzeny sňatkem a odevzdáním svatebních darů.⁷³ O tom, jestli během jednání Rudolf III. Habsburský byl přítomen, nevíme nic. Opět je to vinou chybějících pramenů. Je možné, že svého otce doprovázel, ale osobně se přikláním k teorii, že se jednání nezúčastnil a věnoval správě svých panství.

Zásnuby se konaly 29. května 1300. Nevěsta dorazila do Vídně až na Vánoce téhož roku. Její honosný doprovod vzbuzoval velký obdiv. Manželství bylo sice roku 1304 naplněno narozením syna, ale ten se narodil mrtvý. Na základě této rodinné tragédie Blanka sepsala závěť, v níž požaduje, aby byla pohřbena v tumbě⁷⁴ v kostele minoritů ve Vídni. Ve spoustě pramenů se dočítáme o velké zálibě Blanky v luxusním životě.⁷⁵ Manželství trvalo krátce, i přesto byla Rudolfovi velkou oporou při jeho cestách po říši. Několikrát svého manžela zastupovala v jeho nepřítomnosti. Blanka

⁷² KRIEGER, s. 82.: ležící mezi Toulem a Vaucouleurs u německo-francouzských hranic. Quatrevaux dnes na mapách nenalezneme. Buď, byla tato lokalita přejmenována nebo zcela zanikla. Oblast Toul a Vaucouleurs dnes leží na západě Francie cca 150 kilometrů od hranic s Německem.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tumba = kamenný nebo kovový náhrobek nebo vyvýšená schránka na ostatky

⁷⁵ BRAVERMANOVÁ, Milena, *Pohřební oděv Rudolfa I. Habsburského, českého krále, zv. Kaše*. Exkurs do módy začátku 14. století. In: *Život v archeologii středověku*: sborník příspěvků. Sborník věnovaný Miroslavu Richterovi a Zdeňku Smetánkovi, Praha 1997, s. 83.

chtěla poznat celou svou zemi, proto ráda se svým manželem cestovala. Zemřela 19. března 1305 ve Vídni. Její původní náhrobek se nedochoval.⁷⁶

4.2 Rudolf III. Habsburský jako český král Rudolf I. Habsburský

Poté, co Václav II. roku 1305 zemřel na tuberkulózu, nastoupil na jeho místo Václav III. (6. 10. 1289 - 4. 8. 1306),⁷⁷ poslední žijící Přemyslovec. Ten je synem Václava II. a jeho první manželky Guty Habsburské. Václav II. se později oženil s Eliškou Rejčskou (1288/1286 - 19. 10. 1335).⁷⁸ Ta byla posledním žijícím potomkem knížete Velkopolského. Díky tomuto sňatku z roku 1303 získal Václav II. polskou korunu.⁷⁹ Jeho smrt je v českých kronikách velice oplakávána: „*Smrti, ty úděle krutý, proč zuří v tak podivném hněvu uštknutí tvé, že k sobě jsi povolal krále, jenž býval dvě království řídit a řádně poddaným vládnout? Touto žalostnou ranou, ach, jaké docházíš hanby! Bezprávi je to, ne právo, že musel poklesnout v květu tento šlechtyný muž, jenž nádobou ctnosti je plnou, dáváje dary spásy.*“⁸⁰

Když Václav III. nastupuje na Český trůn, je mu teprve šestnáct let. České království je v této době velice zadlužené. Václav III. se povahově od svého otce lišil. Žil nespoutaným a rozmařilým životem.⁸¹ Zbraslavská kronika se zmiňuje o bouřlivých nocích Václava III. „*Neboť bujný věk mladičkého krále počal s bujnými duchy bujněti, píti víno až do opilství, trávití beze spánku noci při pitkách, věnovati se hodům, oddávati se špatným mravům...*“⁸². Na druhou stranu Kronika líčí Václava III. i v lepším světle, „*... mladík ušlechtilý, na pohled spanilý, zjevem sličný, zmužilý, nadaný, dokonale obdařený dary přírody, výmluvný, výřečný, uhlazeně mluvící čtyřmi jazyky: latinským, německým uherským a českým.*“⁸³ Je tedy zřejmé, že Václav II. dbal na vzdělání svého syna. Jako důležité považoval především znalost jazyků národů, kterým měl jeho syn Václav III. panovat.

Situace je pro mladého krále značně napjatá a to i po dořešení sporu svého otce a Albrechta ve věci Uherské (to co se týkalo Čech). Václav III. si krom české koruny udržel i polskou korunu. Jeho otec ve věci polské měl od Albrechta volnou ruku. Václav

⁷⁶ HAMANN, s. 77.

⁷⁷ ŠUSTA, *Podlesní přemyslovci*, s. 440.

⁷⁸ HAMANN, s. 89.

⁷⁹ *Zbraslavská kronika* s. 207.

⁸⁰ Tamtéž, s. 235.

⁸¹ ŽEMLIČKA, s. 361.

⁸² *Zbraslavská kronika*, s. 253.

⁸³ Tamtéž, s. 251.

II. se již na tomto území potýkal s problémy. Jak Václav II., tak jeho syn Václav III., se opírají o Polsko jen ve věci vojenské a o plnomocné hejtmany. Jinak se o poměry, které panují v Polsku, nezajímali. Považovali toto území za přidružené k českému. Počáteční nadšení z Přemyslovské vlády začalo již za Václava II. opadat. A to díky správě v této zemi. Veškerá pravomoc je totiž v rukou hejtmánů a jejich zástupců, kteří zastupují krále. Tyto úřady jsou zastoupeny převážně Čechy a Němci. Jsou to hlavně lidé oddaní českému králi. Je tedy jasné, že toto politické uspořádání vede k zneužívání úřadů. Navíc Praha žádala od Polska větší finanční příspěvky. Do Polska se opět navrácí Vladislav Lokýtek (polsky *Władysław I. Lokietek 1261 – 2. 3. 1333*)⁸⁴, který roku 1300 musel před Václavem II. a polskou šlechtou uprchnout. Lokýtek je navíc posílen uherskými spojenci.⁸⁵ Znovu zde propuknou nepokoje z jeho iniciativy. Pokud chtěl Václav III. uchovat polskou korunu pro své nástupce, musel změnit dosavadní správu Polska. Rychlý spád událostí to bohužel nedovolil.

Na jaře roku 1306 Václav III. shromažďuje zemskou hotovost pro vojenský zásah do Polska. K jeho smůle se šlechtici jeho příkazům jen nelibě podřizovali. Finance totiž chybí. České království je vyčerpané boji s Habsburky. Není se čemu divit, že pánům nebylo po chuti financovat další vojenské tažení z vlastních zdrojů. Václav začíná být ze své mladické nerozvážnosti velice rozčarovaný a začíná naslouchat osvědčeným rádcům svého otce. Možná nebýt tragické události v Olomouci, vyrostl by z Václava III. stejně dobrý panovník jako byl jeho otec.

V červenci roku 1306 dorazila zemská hotovost do Olomouce. Zde se Václav III. ubytoval v děkanském domě. Zde byl také ve svém pokoji v odpoledních hodinách zavražděn. Zbraslavská kronika zmiňuje jméno Konráda z Botenštejna, rodem Durynka: „*Byl však spatřen jakýsi rytíř, řečený Konrád z Botenštejna, rodem Durynk, jak vyskočil z paláce, drže v ruce zkrvavený nůž, a utíkal; a ti, kteří byli venku, ho chytli a jako vraha králova zabili, dříve než mohl promluvit nějaká slova.*“⁸⁶ Sama kronika, ale neříká, že Konrád byl přímo vrahem: „*Zda to byl on nebo jiný vinen, nevím ví to Bůh, ...*“.⁸⁷ I Dalimilova rýmovaná kronika zmiňuje jméno Durynk: „*Ten tři Durinky v službu krále českého připraví, tím vrah český sestřěncě ztraví.*“.⁸⁸ Ta také říká, že tohoto vraha poslal ke králi přímo Albrecht. Ovšem nejsou o tom žádné písemné

⁸⁴ Své přízvisko získal na základě své malé výšky (je odvozeno od lokte coby délkové míry).

⁸⁵ ŽEMLIČKA, s. 364-365.

⁸⁶ Zbraslavská kronika, s. 255.

⁸⁷ Zbraslavská kronika, s. 255.

⁸⁸ Kronika tak řečeného Dalimila, s. 144.

důkazy. Ani Otakar Štýrský si neodpustil o této události informovat své čtenáře: „...*tak král spal/před poledne/přišli tam ti dvě / vyřídít si to sním/přímo v domě/kde král spal / a Spáchaly ten čin/ v jednom poledni / ...*“.⁸⁹ Zajímavé je že nám Otakar Štýrský podává informaci o dvou vrazích, kdežto v českých pramenech a kronikách se vždy dočteme jen o jednom. Nedává nám žádné jméno jako je to v případě českých pramenů, ale celkem posměšně popisuje hledání vraha: „...*hledali tu a tam/Čechové všude toho/ nebo co má přesně stát / tak mnoho mužů hledalo/ přece jen nic nenalezli/vše zůstalo utajeno...*“.⁹⁰

Po olomoucké vraždě roku 1306 vyplynula zásadní otázka - kdo se dosedne na královský trůn? Přemyslovci touto vraždou vymřeli po meči. Václav III., syn Václava II. a Guty Habsburské, byl posledním žijícím Přemyslovcem. Kandidátů na trůn je několik. První se nabízí Jindřich Korutanský. Ten se totiž i z iniciativy Václava III. oženil s jeho sestrou Annou Přemyslovnou roku 1306.⁹¹ Anna byla nejstarší dcerou krále Václava II. a Guty Habsburské. Dalším faktem je to, že v nepřítomnosti krále Václava III. byla správa země svěřena do rukou právě Jindřichovi Korutanskému.⁹² Zbraslavská kronika nám uvádí ještě jeden důkaz, který hrál ve prospěch Jindřicha: „*Jsou předloženy císařské listiny: kdyby některý z českých králů odešel bez mužského potomstva z tohoto života, že se má dcera těšiti témuž právu v království jako syn, aby někdy nepřetrhla dravost smrti nit královského pokolení.*“.⁹³ Ovšem díky Palackému, víme, že tyto listiny byly padělané.

Dále chtěl na český trůn Albrecht I. Habsburský, říšský král. Ne pro sebe, ale pro svého syna Rudolfa III. Habsburského. Těžko říci, jestli Rudolf o to stál, stát se Českým králem. Myšlenka patrně vzešla z iniciativy jeho otce Albrechta I. Habsburského, který považoval české země za odumřelé léno říše. Jindřich Korutanský jednal velice rychle, aby se do volby nemohli zapojit Habsburkové. Termín voleb je napsán už na srpen roku 1306. V Praze se začíná bouřlivě debatovat o volbě českého krále. Je jasné, že volbu ovlivňovali nejvíce majetní pánové a přední šlechtické rody.

⁸⁹ Ottokars Österreichische Reimchronik, verš 89 602.: „...*dô der kunic slâfes plac/ umbe einen mittentac/ dô giengen dise zwêne hin/ vil gesindes mit in/ geriht in daz hûs/ dô der kunic pûs/ und gemaches plac/ umb einen mittentac...*“.

⁹⁰ Ottokars Österreichische Reimchronik, verš 89 990: „...*nû suochten hin und her/ die Bêheim under in, wer/ oder wâ man weste/ die hantveste./ und swie vil man gesuochte si/ doch beleip man vindens frî/ des beliben si in scham...*“.

⁹¹ VANÍČEK, Vratislav, *Velké dějiny země koruny české III. 1250-1310*, Praha 2002, s. 478.

⁹² ŽEMLIČKA, s. 366.

⁹³ Zbraslavská kronika, s. 259.

Mohou se zde, také objevit zámožnější měšťané.⁹⁴ Jednání muselo probíhat rychle, protože v zemi propukaly nepokoje. Bez osoby panovníka chyběla klášterům a měšťanským statkům ochrana. Tyto nepokoje můžeme srovnávat s "revolucí".

O tom, jak přesně jednání vypadala, nemáme žádné prameny. Jisté je, že Jindřich Korutanský se usilovně snaží od počátku jednání prosadit. Část šlechticů a pánů se shodla na jeho volbě, zároveň ale je zde část šlechticů a pánů, kteří chtějí dát korunu rakouskému vévodovi Rudolfovi III. Habsburskému. Nejen šlechtici, ale i opati cisterciáckých klášterů se přidávají na stranu mladého Habsburka.⁹⁵

Jak jsem již zmínila, tak Rudolf společně se svým otcem vojensky zasáhl do českých zemí. Ve Zbraslavské kronice je tato událost nazvána jako „*Římský král Albrecht vtrhl do království českého a napáchal v něm přemnoho zlého léta páně 1304 LXXI.*“.⁹⁶ Kronikář nám tímto názvem dal jasně najevo, že není nakloněn Habsburkům. Převážně se nemile vyjadřuje o Albrechtovi víc než o Rudolfovi. Ale i tak je podivuhodné že chtějí i čeští šlechtici dosadit na český trůn Rudolfa III. Habsburského.

Prohabsburská strana v českých zemích nebyla. V některé literatuře se můžeme dočíst i to, že to bylo na popud samotného Rudolfa.⁹⁷ I takový historik, jako je Josef Šusta, si občas protiřečí. V knize: *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300-1308* nám Šusta sděluje: „...že první popud přišel od samého vévody Rudolfa z Vídně“.⁹⁸ Ovšem v knize: *České dějiny I. a II. Přemyslovci* si protiřečí: „*Stalo se tak asi sotva bez přímého popudu z Vídně.*“⁹⁹. Kde je pravda? Můžeme se tedy domnívat, že kandidatura na trůn byla z hlavy Rudolfa III. Habsburského. Rudolf III. si totiž uvědomoval jako rakouský vévoda nebezpečí z panování Jindřicha Korutanského, neboť mu už z alpských zemí hrozí nebezpečí. Ocitl by se tak v sevření. Rudolfův otec Albrecht byl stejného názoru. Nedá se přesněji říci, co Habsburkové s českým královstvím zamýšleli.

Albrecht považuje Jindřicha za nespolehlivého, to od té doby co mu Jindřich jako korutanský vévoda odepřel pomoc v českých zemích. Albrecht ale prohlašuje Čechy a Moravu za odumřelé léno říše. Nedbá při tom na Zlatou bulu sicilskou z roku

⁹⁴ ŠUSTA, *Poslední Přemyslovci*, s. 476.

⁹⁵ ČORNEJOVÁ, RAK, VLNAS, s. 36.

⁹⁶ *Zbraslavská kronika*, s. 150- 155.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž, s. 477.

⁹⁹ ŠUSTA, Josef, *České dějiny I. a II. Přemyslovci*, s. 695.

1212,¹⁰⁰ která zajišťuje domácí šlechtě právo volit si panovníka. Habsburkové vstupují na české území ze dvou stran. Albrecht postupuje od Chebu až k Praze. Rudolf tou dobou pobýval ve Vídni, odsud vyráží a táhne na Jihlavu.¹⁰¹ Albrecht usiluje o zvolení svého syna Rudolfa III. za krále českého. Za toto přijetí nabízí různé ústupky. Například odstupné velmožům mladší generace Hynkovi Mladšímu z Dubé a Jindřichovi z Lipé.¹⁰² Jindřich Korutanský ze strachu o život prchá i se svou manželkou Annou Přemyslovnou ze země do Tyrolska.¹⁰³

Na nově svolaném sněmu je Rudolf III. Habsburský prohlášen českým králem. „*A tak byl byv Rudolf, zvolen za krále českého, věnoval některým pánům některá města a hrady a měšťanům rozdělil dary, jak před svým zvolením jednomu každému slíbil, tak nyní dal.*“¹⁰⁴ Tímto aktem si nejspíše mnoho pánů také naklonil na svou stranu. Dále bylo podmínkou přijetí Rudolfa králem, že zachová zemská práva a české země se nestanou pouhou provincií Habsburků. Dále po něm šlechta požadovala, aby se oženil s vdovou po Václavovi II. Eliškou Rejčkou.¹⁰⁵

4.3 Sňatek s Eliškou Rejčkou

Volbou Elišky Rejčky jako nové manželky Rudolfa III. Habsburského je zajímavá. Je zde totiž neprovdaná dcera Václava II. Eliška Přemyslovna (1292-1330). Přehlednutí se dá vysvětlit jejich blízkou příbuzenskou vazbou.¹⁰⁶ I když v budoucnu blízké příbuzenské vazby nebudou Habsburkům vůbec vadit. Eliška Přemyslovna je dcerou Guty Habsburské, což byla teta Rudolfa III. Habsburského. Tímto by Rudolf III. Habsburský uzavřel sňatek se svou sestřenicí.

Jak jsem již uvedla, Eliška Rejčka byla vdovou po Václavovi II. Eliška Rejčka nebo Ryska se narodila v rozmezí let 1286 – 1288.¹⁰⁷ Byla poslední dcerou Přemysla II. Velkopolského. Ten roku 1296 zemřel. Ještě než mohla být Eliška provdána, její

¹⁰⁰ <https://www.libri.cz/databaze/dejiny/text/t10.html#12120000>, *Dějiny země koruny české v datech: 1. potvrzovala, že český stát není říšským lénem 2. Říše bude uznávat jen toho panovníka českého státu, který byl zvolen v Čechách 3. Zaručovala českému státu suverenitu.*

¹⁰¹ VANÍČEK, *Velké dějiny*, s. 484.

¹⁰² Tamtéž, s. 484.

¹⁰³ Tamtéž, s. 103.

¹⁰⁴ *Zbraslavská kronika*, s. 260.

¹⁰⁵ VANÍČEK, *Dějiny země*, s. 103.

¹⁰⁶ ANTONÍN, Robert, *Alžběta Rejčka a soubor o český trůn v letech 1306- 1308*, In: ŠTĚPÁN, Jiří (ed.), *Chrám Svatého Ducha a královna Eliška Rejčka v Hradci Králové 1308-2008. Historická tradice města. Od chrámu ke katedrále. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 15. a 16. října 2008 v Hradci Králové / Ústí nad Orlicí, Ofts 2009, s. 21.*

¹⁰⁷ BAUER, s. 133

snoubenec Ota Braniborský zemřel. Je to právě ten Ota Braniborský, který zpustošil Čechy a věznil Václava II. na Bezdězu. Zbraslavská kronika nám připomíná toto zasnoubení a zároveň je cítit z textu úlevu, že se Eliška nemusí provdat za Ottu: „*Ta byla Nejprve zaslíbená Ottovi, synovi Otty, markrabí Braniborského, ale když tento snoubenec před tělesným spojením zemřel, od tohoto svazku zasnoubení byla osvobozena.*“¹⁰⁸ Podle tradice měla svůj život dožít v klášteře.¹⁰⁹ Ovšem v červenci roku 1300 v Praze, byla dvanáctiletá Eliška provdána za osmadvacetiletého Václava II. Pro Václava II. i pro Rudolfa to byla druhá manželka. Václavova první manželka Guta Habsburská zemřela roku 1297. Václav II. si sňatkem s Eliškou Rejčkou potvrdil držbu polské koruny.¹¹⁰ Albrecht I. Habsburský nechával Václavovi ve věci Polska volnou ruku. Václav roku 1300 dosáhl polské koruny. Aby více posílil svou pozici, tak roku 1303 uzavřel sňatek s Eliškou Rejčkou. Z tohoto manželství vzešla dcera Anežka. Ta se však narodila už po smrti svého otce. Ve *Zbraslavské kronice* je zmínka o prvním opatu Zbraslavského kláštera, který nabádá Václava k naplnění manželství. Václav podle kroniky tuto povinnost odkládal: „... *když pan Konrád, první opat Zbraslavský, s králem přátelský hovor měl, mezi jinými takto promluvil: Pane králi, dobrotu božská postavila vás v čelo svého lidu, pročez na vás jako jediného utěšitele ohlížejí se oči všech, spása všech jedině v rukou a osobě vaší trvá; divím pak se, proč svou dobrotivou bedlivost, s kterou i budoucnost z daleka poznáváte, do té míry zavíráte a súzujete. že lidu, jenž na vás tolik se ohlíží, útroby zbožnosti odpíráte a na stálou jeho potěchu nikterak nemyslíte. S prominutím milosti vaší, přední a největší dobro svých království, pane králi, již zanedbáváte; bojím pak se, aby nevole Hospodinova proto nerozhněvala se na vás+ hle urozená a ke sňatku dospělá ona dcera královská vám zaslíbená očekává sňatku. Vy pak jej odkládáte: ježto však ke dvěma královstvím, Českému a Polskému, máte jediného syna, který jest nyní králem v Uhřích, co nejvíce jest vám pro potěchu lidu a království usilovati, aby přispěním požehnání Božího vzrostl počet vašich synův.*“¹¹¹ Narodila se dcera Anežka 16. října 1306.¹¹² Dějiny by se ubíraly zcela jistě jiným směrem, kdyby se narodil syn. Měl by jasné právo jak na českou korunu, tak na polskou korunu. Jak víme, Václav roku 1305 zemřel na tuberkulózu. Stejně tak i první manželka Rudolfa III. Habsburského Blanka Francouzská. Tím nebránilo nic, aby se na žádost české šlechty mohl Rudolf III. Habsburský oženit s Eliškou Rejčkou. Tímto sňatkem se

¹⁰⁸ *Zbraslavská kronika*, s. 207.

¹⁰⁹ KRUMLOWSKÝ, Felix, *Dámské příběhy českého středověku*. Nak. Petrklíč 2004, s. 110.

¹¹⁰ Tehdejší Velkopolsko zahrnovalo Hnězdensko a Kališsko

¹¹¹ *Zbraslavská kronika*, s. 208.

¹¹² KRUMLOWSKÝ, s. 115.

podarilo Rudolfovi získat i polskou korunu. Eliška po smrti svého druhého manžela Rudolfa III. Habsburského byla prohabsbursky orientována, i proto nebyly vztahy mezi ní a králem Janem Lucemburským (10. 8. 1269 – 26. 8. 1346) nejlepší.

Po smrti svých manželů Eliška Rejčka disponuje rozsáhlým vdovským majetkem. Oba manželé na ni v závěti pamatovali. Rudolf ještě před svou smrtí Elišce Rejčce zdvojnásobil její věnné statky na hodnotu 40 tisíc hřiven¹¹³ stříbra.¹¹⁴ „*Ovšem protože své manželce Alžbětě odkázal král Václav dvacet tisíc hřiven, on jí podobně v závěti odkázal dvacet tisíc hřiven a za těch čtyřicet tisíc drží svrchu jmenovaná paní Alžběta v zástavě tato města: Hradec, Mýto, Chrudim s některými jinými.*“¹¹⁵ V necelých devatenácti letech se stala Eliška Rejčka podruhé vdovou. Po návratu Jindřicha Korutanského Eliška se svou dcerou prchá z Prahy a žije pod ochranou Habsburků v klášteře Klosterneuburku u Vídně.¹¹⁶ Poté co Habsburkové uzavřeli příměří s Korutanskem, se Eliška Rejčka navrácí zpět do českých zemí. Převážně pobývá ve věnném městě českých královen - Hradci Králové. Zde dala mimo jiné zbudovat kostel svatého Ducha. V Brně nechala založit klášter cisterciáček.¹¹⁷

Na den svatého Havla, tj. 16. října roku 1306 je korunován Rudolf českým králem a zároveň druhého dne uzavírá sňatek s Eliškou Rejčkou. Zároveň Otakar Štýrský zmiňuje dřívější sňatek s Blankou a jeho nový sňatek s Eliškou: „*On si vzal Blanku/která vzápětí zemřela/ proto nevadil nově nabytý (myslí tím sňatek s Eliškou)/ s krásnou královnou/ a jeho milostivé srdce/ vzplálo láskou*“¹¹⁸

4.4 Vláda v českých zemích a odboj šlechticů

Panování Rudolfa III. Habsburského v českých zemích je velice šetrné. Po Přemyslovcích je pokladna zcela prázdná a království je zadluženo. Rudolfovi III. Habsburskému se v českých pramenech posměšně přezdívá „*Král kaše*“. Zahraniční prameny se jeho osobě vůbec nevěnují, jen nás informují o jeho smrti, dále se věnují nástupu Lucemburků. Z kroniky tak řečeného Dalimila je cítit velká nenávisť k tomuto

¹¹³Hřivna= měnová jed notka, stará obchodní forma kovu standardní hmotnosti, určeného na další zpracování (měď, drahé kovy, železo), její tvar se měnil podle druhu kovu, geografické oblasti a časových období

¹¹⁴VANÍČEK, *Dějiny zemí*, s. 487.

¹¹⁵*Zbraslavská kronika*, s. 261.

¹¹⁶KRUMLOWSKÝ, s. 117.

¹¹⁷HAMANN, s. 89.

¹¹⁸Ottokars Österreichische Reimchronik, verš. 90310–90315 „...sît sîn wîp Blancâ / im was gestorben, / sô het nie wîp erworben / mit schoene nich mit kunst / sô gar sîns herzen gunst / sam disiu frouwe het.“

panovníkovi: „*Co-t' pak Čechy učinichu! Svého vraha sobě za kněze zvolichu, Rudolta, vévodu rakúského, Albrechtova syna, krále říšského. Vrah nemóť dobře učiniti!*“¹¹⁹ Dále se autor Dalimilovy kroniky vysmívá Rudolfovi, že se stravuje prostou stravou: „*Kněz Rudolt kněžsky sě u štola jmieše, v jeho kuchyni kašě vzdy vřieše. Snad to pro lékařstvie činieše, neb mdlého řivota bieše.*“¹²⁰ Celkově Dalimilova kronika není nakloněna Habsburské straně. Dost běduje nad tím, že si čechové dosadili na trůn Habsburka.

Naopak Zbraslavský kronikář nám popisuje Rudolfa jako dobrodince, který se od počátku své vlády v českých zemích snaží vyrovnat veliké dluhy po jeho předchůdcích. Zajímavé je, že ani po té co nám Zbraslavský kronikář popisuje, jak se Rudolf přiblížil s vojskem k Jihlavě, není proti Habsburkům naladěn: „*...Rudolf, vévoda rakouský, převzal poselství otcovo, přiblížil s ozbrojenci k Českému království. A tak přišel král Albrecht od západu, syn od východu, onen se položil táborem u města Loun, tento u Jihlavy, a svorní v převzetí pracovali oba s veškerou pečlivostí o království.*“¹²¹ Ovšem může to být také tím, že Rudolf jej měl ve svém blízkém kruhu rádčů.¹²²

Po tom, co Jindřich Korutanský nejspíše viděl svého soka s vojskem, prchnul z českého království. V Kronice české se dočteme, že když Jindřich Korutanský prchal z Čech tak přes území drženého Bavorem III. Ze Strakonice: „*To uslyšv Jindřich Korutanský, vyjel i s Annou, manželkou svou, z Prahy a skrze Bavorsy, kudyž do Čech přijel, tudy se také zase do Korutan navrátil.*“¹²³

Po uzavření míru ve Vídni s falckrabětem Ludvíkem a říšskými knížaty, pospíchal Albrecht i s říšským dvorem do Znojma. Zde jeho syn Rudolf III. Habsburský odevzdá v lednu 1307 českou korunu. Albrecht mu ji s plnou autoritou říšského krále znovu udělí 18. ledna 1307. Tímto aktem jsou české země dědickým nárokem Rudolfa III. Habsburského.¹²⁴ Kdyby Rudolf nezemřel bez potomků, na trůn by nastoupil jeho syn. Ovšem otázkou je, jak by se události ubíraly dále. Zda by se jeho syn setkal s odporem části šlechticů jako jeho otec Rudolf, nebo by jej přijali za svého, a dějiny českých zemí by byly rázem jiné. Česká šlechta se tímto aktem ocitá v úzkých. České země se tak ocitají v širší teritoriální oblasti. To ovšem jejich zájmům vadilo, neboť se

¹¹⁹ *Kronika tak řečeného Dalimila*, s. 145.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ *Zbraslavská kronika*, s. 259-260.

¹²² ČORNEJOVÁ, RAK, VLNAS, s. 37.

¹²³ Václav Hájek z Libočan, *Kronika česká*, s. 654.

¹²⁴ VANÍČEK, *Velké dějiny*, s. 486.

budou muset podřizovat rakouské šlechtě. Albrecht I. Habsburský nechal mimo jiné vyhotovit *Znojenské listy*, které si Habsburkové uchovávali až do roku 1323. Toho roku si je Jan Lucemburský vyžádal nazpět.¹²⁵

Jak již bylo zmíněno Rudolf III. Habsburský byl velice šetrný panovník. *Zbraslavská kronika* nám líčí, jak Rudolf šetřil a i sám si dopřával málo: „*Tento kníže věru usiloval hned od počátku své vlády o obecný prospěch, neboť byl opravdu člověk obdařený rozličnými dary ctností a milostí. A tak začal hned usilovat o zaplacení dluhů, které po sobě zanechali jeho předchůdci, králové čeští, a platiti věřitelům z urbury a z královské pokladny každý týden tisíc hřiven; v tom placení pokračoval až do smrti. Víno, obilí, olej a všechny ostatní věci pro potřebu a dvůr královský vhodné a nutné dával dovážet z Rakouska, takže jeho královská družina měla všechny požitky a bohatě oplývala potřebami*“.¹²⁶ Nevím, zda bylo ekonomické nechávat některé suroviny dovážet z Rakouska, jak nám líčí *Zbraslavská kronika*. Možná, že v českých zemích byly suroviny předražené nebo nedostupné. A tak není divu, že ziskuchtivým kupcům v Praze nebyl také po chuti šetrivý král. Na základě této informace můžeme usuzovat, že se Habsburkové chtěli v zemi usadit natrvalo. Ne jen jí vykořisťovat. Snad Rudolf zamýšlel, to co se povedlo až jeho následovníkům - spojit rakouské a české země pod jednoho panovníka. Jeho otec Albrecht byl stejného názoru.

Poté co Rudolf usedl na český trůn, setkává se s odporem české šlechty. Část české šlechty totiž s korunovací Rudolfa III. Habsburského nesouhlasí, zatím co druhá část pro něj dokonce hlasovala. Je tedy logické, že jde především o ty šlechtice, kteří stojí na straně Jindřicha Korutanského. Dalším znepokojením bylo vyhnání Václavových dcer z pražského hradu.¹²⁷ Odbojní šlechtici jsou soustředěni především na jihozápadě území země: „... a četní jiní z Plzeňska veřejně stavěly proti Rudolfovi...“. *Kronika Zbraslavská* ještě přesněji zmiňuje tři jména a to Vilém Zajíc z Valdeka, Ojír a Bavor ze Strakonic.¹²⁸ Jméno Bavor ze Strakonic je pro téma této práce klíčové. Při obléhání města Horažďovic, které bylo v držení Bavorů ze Strakonic, král Rudolf totiž zemřel. V prvopočátku král Rudolf odboj části šlechticů nepovažoval za důležitý, po jistém čase se rozhodl své odpůrce zpacifikovat vojenskou silou. O síle

¹²⁵ Tamtéž, s. 489.

¹²⁶ *Zbraslavská kronika*, s. 260 a 261.

¹²⁷ VANÍČEK, *Velké dějiny*, s. 486.

¹²⁸ *Zbraslavská kronika*, s. 261.

královského vojska nejsme vůbec informováni. Většina odbojných šlechticů se vzdávala bez boje nebo opouštěla svá panská sídla.

Výjimkou byl Bavor ze Strakonice. V historických pramenech se o původu pánů ze Strakonice příliš nedozvíme. Přesná data narození i úmrtí nejsou známa. Zatímco o jejich sousedech Rožmbercích toho víme poměrně dost, páni ze Strakonice, ač byli s královským rodem, přesněji s Přemyslem Otakarem II. v příbuzenských vazbách a nejspíše se i těšili jeho oblibě, se středověcí kronikáři neměli důvod tohoto rodu všimnout a jakýmkoliv způsobem jej zapisovat do svých děl. Přesný původ tohoto rodu je také sporný. Část historiků usuzuje, že rod Bavorů přišel do regionu středního Pootaví z Oblasti Olomoucka, dle názorů jiných, má rod svůj původ v Bavorsku. Nejednoznačnost na původ Bavorů opět vychází z nedostatku dobových písemných pramenů. S jistotou se dovídáme z pramenů úředního charakteru, že stáli vždy věrně po boku Přemyslovců. Bavorové neprováděli nikdy svou samostatnou politiku. Výjimkou byl již zmiňovaný Bavor III., který se postavil na stranu odbojných šlechticů. Nevíme ani přesně, kde spočinuly tělesné ostatky členů rodu. Nabízí se několik míst. Možná byli pohřbeni v hradním kostele svatého Prokopa ve Strakonici nebo v jednom z kostelů v Horažďovicích. Touto problematikou se do dnešní doby nikdo nezajímal.

Pro význam této práce je důležitý Bavor III. ze Strakonice. Ten je synem Bavora II. a Anežky Chueringu. Zde se prokazuje provázanost s královskou dynastií Přemyslovců. Anežka je totiž levobočkem krále Přemysla Otakara II.¹²⁹ Matkou Anežky je jedna z Markétiných dvorních dam. Markéta, první manželka Přemysla Otakara II., svého muže nařkla z neplodnosti. Ten ovšem odpověděl větou. „*Dej mi jednu ze svých dívek a do roka s ní zplodím chlapce.*“¹³⁰ Jak Přemysl řekl tak se stalo. Markéta vybrala Anežku z Chueringu, která byla příslušnicí rakouského panského domu. Přemysl s ní měl 3 děti. Dvě dívky a jednoho chlapce.¹³¹ Přemysl se pak snažil svého syna Mikuláše prosadit jako právoplatného dědice. To se mu však nepodařilo.

Anežka byla nejspíše druhorozená hned po Mikulášovi. Prameny opět chybí. Sňatek mezi Bavořem II. a Anežkou proběhl nejspíše roku 1277, při příležitosti jmenování Bavora českým maršálkem.^{132,133} Přesné datum nemůžeme určit.

¹²⁹ SVOBODA, Miroslav: *Páni ze Strakonice. Vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*, Jihlava 2010 s. 65.

¹³⁰ *Kronika Františka Pražského*, s. 61.

¹³¹ SVOBODA, s. 70.

¹³² VYKOUPILOV, Libor, *Slovník českých dějin*. 2., přepracované a doplněné vyd. Brno 2000, s. 395.: Také označovaný jako nejvyšší královský či český maršálek, též nejvyšší maršálek Království českého, byl

Nemůžeme ani přesně určit, kdy se Bavor III. narodil a kdy zemřeli jeho rodiče. Jak jsem již zmínila, spolehlivé prameny chybí. Při sběru informací pro vytvoření této práce jsem nedohledala v archívech měst Strakonice a Horažďovic žádné relevantní informace. Bavor III. vchází do povědomí kronikářů až v době odboje proti Rudolfovi III. Habsburskému.

Do majetku Bavorů ze Strakonice nenáležely jen Strakonice, ale do jejich majetku patřily i nedaleké Horažďovice a Blatná. Výše zmiňovaný region býval označován jako Prácheňsko, podle stejnojmenném "hory" Prácheň. Nejstarší písemná zmínka o Horažďovicích prokazuje, že již roku 1251 byly Horažďovice trhovou osadou na křižovatce obchodních stezek.¹³⁴ K roku 1278 je doložena existence městské pečeti.¹³⁵ Kdy se však Horažďovice staly městem, opět přesněji nevíme. Historické prameny zmiňují, že již roku 1279 probíhala výstavba opevnění, konkrétně hloubení obraných příkopů¹³⁶: „roku 1293 král Václav II. Vyjmul na žádost Bavora ze Strakonice měšťany jeho Města Horažďovic z pravomoci krajských úředníků. Žaloby na ně bude rosuzovat pan Bavor od něhož jde odvolání ke královskému komíníkovi.“¹³⁷ Na základě těchto skutečností lze usoudit, že v roce 1292, který bývá velmi často udáván jako rok založení města, se Horažďovice rozhodně městem nestaly. Městská práva tato lokalita získala nepochybně dříve, ovšem příslušné listiny se nedochovaly. Jistota je, že Horažďovice získaly městská práva nejspíš za Václava II. Jasně je, že za Bavora II. Horažďovice disponovaly titulem město. Bavor II. se snažil pokračovat v rozvoji Horažďovic.

Bavor II. nechal v severozápadním rohu města vybudovat malý městský hrad, spíše strategického než rezidenčního charakteru. V této době na "hoře" Prácheň ještě nestál gotický hrad, dnes dochovaný ve zříceninách. Gotickému hradu minulosti předcházela starší Přemyslovský hrad, součást Přemyslovské hradské soustavy funkční do poloviny 13. století. Mnozí lidé se domnívají, že gotický hrad stával na Práchni již

třetím nejvýznamnějším českým zemským stavovským úředníkem. Stál v čele českého zemského sněmu. Původně byl úřad společný pro Čechy i Moravu, po roce 1625 však svou působnost omezil pouze na Čechy. Úřad existoval od 13. století až do roku 1913.

¹³³ VANÍČEK, *Velké dějiny*, s. 173.

¹³⁴ KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. H až Ž- Kole*, Praha 1997, s. 134 a 137, Bavor I. Ze Strakonice k roku 1251 daroval budoucí farní kostel svatého Petra a Pavla strakonickým Johanitům.

¹³⁵ Tamtéž, s. 134.

¹³⁶ Tamtéž, s. 136.

¹³⁷ KUČA, s. 134.

roku 1307 při obléhání Horažďovic vojsky Rudolfa III. Habsburského. Až roku 1315 byl Bavor III. odměněn Králem Janem Lucemburským „*horou*“ Prácheň a zároveň mu bylo umožněno zbudovat nový gotický hrad.¹³⁸ Původní městský hrad se postupně proměnil v renesančně-barokní zámek. Z původního městského hradu se dodnes dochovalo torzo válcové věže a část sklepů. Dokončení fortifikační soustavy města se Bavor II. ze Strakonice již nedomohl. Datum jeho smrti se odhaduje do doby kolem roku 1279. Velkého rozvoje se Horažďovice dočkaly za vlády Bavora III. ze Strakonice, který mimo jiné dokončil stavbu opevňovacího systému.¹³⁹ Bavor III. se zasadil i o velký rozvoj hradu ve Strakonících.

Díky Václavovi II. se Bavor III. stal počátkem ledna 1289 zvíkovským purkrabím. Bavor III. jako zámožný šlechtic často navštěvuje Prahu. Zde se zúčastňuje zasedání zemského soudu, jehož výsledky byly zapisovány do zemských desek, které se bohužel nedochovaly. S jistotou můžeme prokázat účast Bavora III. na jednání zemského soudu roku 1291.¹⁴⁰ Dále podle historických pramenů víme, že Bavor III. naposledy navštívil za Přemyslovců Prahu v červnu roku 1294.¹⁴¹

Poté, co si Rudolf III. Habsburský podrobil všechny odbojné šlechtice, obrátil své vojsko směrem na Horažďovice. Není divu, že si Bavor III. vybral toto město. Díky nově dostavěným hradbám se nabízely lepší podmínky pro dlouhodobé obléhání. I strategická poloha města je výhodná. Od západu i od jihu je město chráněno řekou Otavou. I když se zdá být Strakonický hrad lepší pevností, na soutoku dvou řek Otavy a Volyňky, je zřejmé, že na hradě probíhaly stavební práce.

Neznáme početní sílu vojska Rudolfa III. Nevíme ani, kde byl zbudován obléhací tábor. Pamětní kámen, připomínající tuto událost je nově instalován nedaleko poutní kaple Svatého Jáchyma a Svaté Anny nad pramenem „*léčivé*“ vody (viz příloha obr. č. 9.). Ovšem z historického pohledu je to zcela absurdní umístění. Toto místo je položeno na pravém břehu řeky Otavy relativně daleko od města. Přijde mi nelogické, aby Rudolf postavil tábor na tomto místě. Musel by překračovat řeku k dosti vzdálenému městu. Od pamětního kamene je to skoro hodina chůze k nejbližší Prachatické bráně. Osobně bych vojenské ležení rozložila na severní straně města nebo na východě. Zde by neměl v překážce řeku a mohl by ležení postavit blíže městu. To,

¹³⁸ SVOBODA, s. 106.

¹³⁹ Tamtéž, s. 86.

¹⁴⁰ *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých* I., s. 4.

¹⁴¹ SVOBODA, s. 99.

kde Rudolf III. Habsburský postavil ležení svého vojska, asi zůstane navždy otázkou. Tomuto problému nebyl zatím věnován podrobnější výzkum.

O tom, jak dlouho obléhal město, se vedou také spory. Jestli dny nebo týdny. Opět zde chybí prameny. Možná by se podrobnějším výzkumem mohla doba obléhání blíže specifikovat. S jistotou víme, že nově dostavené hradby Horažďovic byly na tu dobu „moderní“. Ovšem o stavu zásob města nevíme nic. Otázkou je, pokud byly velké, mohly vzdorovat Horažďovice delší dobu? Pokud ne, můžeme obléhání počítat pouze na dny. Kroniky se nezmiňují ani o této situaci. Otakar Štýrský opět jen informačně podává zprávu: „...*tak znovu přijel/ s vojskem/ připravený král Rudolf/ proti panu Bavorovi jel./ mnoho do toho investoval/ musel o něm vědět/ cokoliv ke království patřilo./ tak se schylovalo/ ke srážce u Horažďovic.*¹⁴²

Je zde další otazník. *Kronika Zbraslavská* nás informuje o tom, že Rudolf v předpovědi své smrti nechal k sobě povolat opaty Heidenreicha Sedleckého a Konráda Zbraslavského k poslednímu pomazání: „*Když král Rudolf viděl, že těžkost jeho choroby vzrůstá a že snad nebude moci dojít do Prahy, poslal své posly a povolal k sobě pány Heidenreicha Sedleckého a Konráda Zbraslavského, které obzvláštní láskou miloval. Zamýšlel totiž učinit před nimi slavnostní závěť a vykonati některé zbožné skutky, které si dávno usmyslil v svém srdci a dříve s těmito opaty smluvil, aby mohl snáze dojít milosti Boží*“¹⁴³ Spousta pramenů hovoří o onemocnění úplavíci¹⁴⁴. Jenže! Tato nemoc je velice infekční. Žádný pramen nehovoří o tom, že se někdo další v ležení nakazil touto nemocí. Nenakazili by se povolání opati k Rudolfovi v posledních hodinách jeho života? Rudolf, jak víme, je nazýván „*král kaše*“. Otázkou je, zda tuto prostou stravu pojídal jen proto, aby ulehčil českým zemím v dlužích, nebo ze zdravotních důvodů. Vyvstává zde i teorie o tom zda Rudolf I. Habsburský nebyl otráven. Tato teorie by mnohé vysvětlila. Ovšem některá literatura se zmiňuje o dlouhodobé chorobě, ale o jaké není řečeno.¹⁴⁵ Možná žaludeční vředy, Crohnova

¹⁴² Ottokars Österreichische Reichchronik, verš. 90 187, „*dô der winder kom hin/ mit einer hervart/ kunic Ruodolf bereit wart/ ûf hern Bawer er fuor/ vil tiur er sich verwuor/ er müeste von im hân/ swaz daz kunicrîch gehôrt an/ daz gesint schuof er für sich/ gegen Harewiz den strich.*“.

¹⁴³ *Kronika Zbraslavská*, s. 261.

¹⁴⁴ Úplavice je akutní a vysoce infekční průjmové onemocnění. Podle původu se dělí na bacilární úplavici, způsobovanou bakterií, a amébní úplavici, kterou zapříčiňuje měňavka (prvok). Přenáší se výhradně z člověka na člověka. Léčí se obvykle antibiotiky a pro pacienta je důležitá dieta a dostatečný přísun tekutin.

¹⁴⁵ SVOBODA, s. 103.

choroba nebo cokoliv spojené se zaživacím ústrojím, znemožňovalo Rudolfovi III. jíst kořeněnou stravu.

Dále je tu otázka - když se Bavor III. ze Strakonice vzdával „mrtvému králi“, nenakazil by se také úplavici? Podle kroniky Františka Pražského, byl Bavor III. přiveden do temného stanu. Zde ležel Rudolf na lehátku naaranžovaný tak aby vypadal, že žije. Bavor III., který byl obeznámen se zdravotním stavem svého soka, se nepodivil tomu, že nestojí nebo nesedí na židli. A tím se vzdal svému nepříteli.¹⁴⁶ To že Bavor III. nebyl informován o tom, že Rudolf I. Habsburský je mrtev, využil Jindřich I. z Rožmberka (narození není známo - 4. 7. 1310). Nejspíš jemu byl přislíben úřad zvíkovského purkrabího. Bavor se při kapitulaci tohoto úřadu vzdal a ten byl hned předán Jindřichu I. z Rožmberka. Tento případ je ojedinělý a není proto divu, že se dočkal mnoha uměleckých ztvárnění.

Jak jsem již zmiňovala, je velký problém v tom, kdy přesně Rudolf III. Habsburský zemřel. Přikláním se osobně k teorii, že zemřel v noci z 3. na 4. července 1307. Kdyby Rudolf zemřel v průběhu dne, zpráva o jeho smrti by se jistě donesla Bavorovi III. Ostatky Rudolfa III. Habsburského jsou pochovány v katedrále svatého Víta, v cínovém sarkofágu.¹⁴⁷ Tak leží vedle velkých Českých Králů, jako byl Karel IV. a jeho syna Václava IV.

„Zemřel tedy roku 1307 dne 3 července v prvním roku svého panování. Nezanechal po sobě žádného dědice, nýbrž zemřel bezdětný, neboť měl svou manželku ne zcela jeden rok, totiž po tu dobu, co kraloval.“¹⁴⁸ Zde nám zbraslavský kronikář dává jasně najevo, že Rudolf III. Habsburský neměl ani čas zplodit potomka s krásnou Eliškou. Co bylo přesnou příčinou smrti, zůstane velkou otázkou. Zda opravdu zemřel Rudolf III. Habsburský na úplavici jak je nejčastěji zmiňováno, nebo byl otráven.

O tom jak obřad vypadal, se nám již *Zbraslavská kronika* nezmiňuje. Takže ani nevíme přesně v čem a s čím byl pohřben. Ovšem roku 1870 byly nalezeny v kapli svatého Šimona a Judy pod dlažbou dva hroby, které byly vyzděné úzkou příčkou a tím od sebe oddělené: „... mající asi 3 stopy délky a 2 stopy šířky.“¹⁴⁹ Zároveň je uvedeno, že tento objev byl nalezen při jižní stěně této kaple. *Zbraslavská kronika* nás ale

¹⁴⁶ *Kronika Františka Pražského*, s. 76.

¹⁴⁷ Sarkofák = uzavřená rakev nebo schránka k uložení mrtvého

¹⁴⁸ *Kronika Zbraslavská*, s. 262.

¹⁴⁹ BAUM, A., *Světlozor*, Brno 24.6.1870, roč. 4, číslo, 26, s. 201.

informuje o tom, že byl pohřben uprostřed katedrály svatého Víta: „*Byl pak pochován v Praze uprostřed katedrálního chrámu a odevzdán do země rukama pana Konráda, opata zbraslavského.*“¹⁵⁰ Můžeme spekulovat o tom, zda bylo ještě po vykonání obřadu tělo přemístěno nebo nám Zbraslavský kronikář podává mylnou informaci. V hrobech se našly schránky ze dřeva, které byly bohužel již v žalostném stavu, a nebylo možno je z hrobu vyzvednout neporušené. Jsou zhotoveny repliky a s pečeti prozatímne uzavřeny v sakristii.

V první schráně byl nalezen železný meč, který byl rozlámán: „*Jilec končil v silnou těžkou hrušku, příčka je rovná jak u mečů ze 13. a 14. století obyčejem bývalo.*“¹⁵¹ Dále byly nalezeny zbytky zelené kůže (nejspíše z torza meče) a deska olovená, na níž je vyryt nápis: „*Rudolphus Austrie et Boemie dux, filius Rudolphi regis romanorum.*“¹⁵² Do češtiny přeloženo: „*Rudolf, Rakousko a České kníže syn Rudolfa, krále římského.*“, což vypovídá o tom, že se jedná o Rudolfa II. Habsburského. Všimněme si v překladu, je slovo „*kníže*“, ale Rudolf II. Habsburský nebyl knížetem českého království. Císař František Josef I. se snažil své předky v hrobce králů nalézt. Bohužel jeho předkové byli uloženi jinde, než mnozí podle *Kroniky zbraslavské* předpokládali. Hrob panovníků nebyl nalezen ani při bourání a výstavbě nové gotické katedrály. Rudolf společně se svým příbuzným museli tedy být pohřbeni v západní části románského kostela. Děkujeme náhodě, že při rekonstrukci byly nalezeny jejich pozůstatky. Kosterní pozůstatky Rudolfa II. Habsburského se bohužel nedochovaly.

Je zajímavé, že tehdy to byla náhoda nalezení těchto hrobů. Totiž při stavbě roku 1344 byl přítomen třetí ředitel stavby Beneš Krabice z Weitmile. Který toto zapsal do své kroniky: „*V kapli sv. Šimona a Judy při levé straně je pochována královna Guta, manželka Václava II., v téže kapli na pravé straně leží vedle Guty v jednom hrobě na východní straně Rudolf, král český, syn římského krále Albrechta, který si vzal za manželku královnu Elišku řečenou Rejčku z Hradce, vdovu po králi Václavu II. Tato královna postavila a nadala oltář za duši Rudolfa, zvaného Kaše.*“¹⁵³

¹⁵⁰ *Zbraslavská kronika*, s. 262.

¹⁵¹ BAUM, A., *Světozor*, s. 201.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ BAŽANTOVÁ, Nina BRAVERMANOVÁ, Milena, KOBROVÁ, Jana, SAMOHÝLOVÁ, Alena, *Textilie z hrobu Rudolfa I., českého krále zv. Kaše*, Předběžný průzkum. - WASSERBAUER, Richard. In: *Archaeologia historica* 18, Brno 1993 s. 364.

Důležitější je pro nás druhá sahána. V níž byly nalezeny: kosterní pozůstatky, torza kůže, hřebeny z rakve a tabulka s nápisem: „*Rudolphus Boemie dux, filius Alberti, regis romanorum dictus cassye.*“ Přeloženo do češtiny: „*Rudolf, české kníže- (název kníže vykládá se tím, že Rudolf nebyl korunován na krále českého)- syn Albrechta, krále římského, řečený Kaše.*“¹⁵⁴ Světozor ale nemá dostačující informace, viz podkapitola *Vláda v českých zemích a odboj šlechticů*, jsme se dozvěděli, že Rudolf III. Habsburský byl korunován na českého krále jako Rudolf I. Habsburský. Dále byly nalezeny pohřební insignie.¹⁵⁵ Koruna, jablko a žezlo, to vše vyhotovené ze stříbrného plechu a pozlacené. Insignie byly narychlo vyhotoveny: „*Jest vůbec viděti, že odznaky toto na kvap zhotoveny byly, tím se dá také vysvětlit rozličnost jakosti stříbra: k zhotovení vzaty byly nepochybně plechy, jaké právě po ruce byly. Pozlacení svědčí též o rychlé práci: dolejší část říšského jablka zhlodána je způsobem, jaký jenom rychlím odkuřováním při zlacení se stává.*“¹⁵⁶ Čemu se divit, nikdo nepočítal s náhlou smrtí krále. Tyto insignie jsou bezpochyby jedny z nejvzácnějších. Jiné insignie nejsou dochovány. Je úžasné, že tyto pohřební insignie jsou starší, než všeobecně známé korunovační klenoty naší země. Proč je naše společnost přehlízí? Nejsou sice tak honosné, ale mají bezpochyby historickou cenu. Náhrobky původní se bohužel nedochovaly. Zůstává otázkou, zda byl ještě někdy hrob otevřen. Nejsou záznamy. Je možné, že hrob byl otevřen, aniž by se o tom vedl záznam. O tom, jak bylo tělo uloženo, není zmínka ani žádná dokumentace.

Dne 2. prosince 1991 byl otevřen hrob Rudolf III. Habsburského, spolu s ním také hrob Marie Amálie, vévodkyně Parmské a Rudolfa II. Habsburského. Na základě předběžného výzkumu. Označení rakve Rudolfa III. Habsburského: „*Rudolf, král český toho jména první, narozen 1284, zemřel 1307 a jeho strýc Rudolf, vévoda rakouský, toho jména druhý, narozen 1258 zemřel 1290.*“¹⁵⁷

Jak jsem již zmínila, hrob byl otevřen již dříve, ale nazpět nejsou uloženy pohřební insignie jen tělo a textilie roku 1872.¹⁵⁸ Ovšem dne 21. března 1928 byl hrob opět otevřen a pozůstatky obou Rudolfů uloženy společně s ostatními ostatky českých králů. Zároveň dochází k rekonstrukci a dostavbě katedrály. Dřevěné schránky byly

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 202.

¹⁵⁵ Insignie = odznak hodnosti, moci.

¹⁵⁶ BAUM, A., *Světozor*, s. 202.

¹⁵⁷ BAŽANTOVÁ, BRAVERMANOVÁ, KOBROVÁ, SAMOHÝLOVÁ, In: *Archaeologia historica*, s. 359.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 364.

v žalostném stavu, po ukončení průzkumu jsou ostatky uloženy pohromadě v arcibiskupské kryptě, do ukončení úprav královské hrobky.

Pohřební roucho Rudolfa III. Habsburského je jeden z unikátů Evropy. Dochovalo se nám skoro kompletní roucho a po restaurování v nadaci W. Abegga v Rigisbergu ve Švýcarsku můžeme vidět, v čem byl první Habsburk na českém trůně pohřben. Z výbavy se dochovaly tři části mužského oděvu a to plášť, svrchní a spodní sukně. Dále se dochoval polštářek, který měl Rudolf I. Habsburský pod hlavou, rouška a čepička pod korunou.¹⁵⁹ Roucho bylo vyhotoveno z hedvábí. Roucho nebylo nejspíše vyhotoveno v českém království. Předpokládá se, že si oděv Rudolf přivezl. Neměl totiž mnoho času a příležitostí. Roucho nebylo ani svatebním, bílá barva vchází do módy až později. Můžeme říci, že toto roucho bylo jakýmsi společenským oděvem při slavnostních příležitostech. Nemůžeme ani vyloučit, že Rudolf měl své roucho i při výpravě proti Bavorovi III. ze Strakonice. Panovník vždy vykonával své povinnosti i na bojišti. Mohl tedy být oděn do tohoto roucha, a proto nepřišlo Bavorovi III. ze Strakonice nic divného, když se vzdával, jak jsem již zmínila, mrtvému králi. Ovšem pokud roucho sebou neměl, musel tedy do něj být oděn později. Poté volba oděvu záleže buď na jeho manželce Elišce Rejčce, nebo na zbraslavském opatovi, který vykonal obřad. Toto roucho bylo nejspíše vyhotoveno během prvního manželství Rudolfa I. Habsburského s Blankou Francouzskou. Roucho bylo na svou dobu vysoce módní, a jak jsem již zmínila, Blanka měla vysoké nároky, co se týkalo módy a klenotů. Toto může být možný důvod nelogického uspořádání látky na spodní sukni oděvu. Zde totiž není vzor hierarchicky uspořádaný. Na pravé straně hlavičky ptáků směřují dolů kdežto na levé části nahoru. Stejně tomu je tak u rukávů, nebo jak jsem již zmínila, roucho bylo vyhotoveno z hedvábí, možná proto nedbali na hierarchii vzoru. Tato látka byla velice drahá.¹⁶⁰

Při restaurování se setkávali s mnoha problémy, které se ovšem daly očekávat. Nedochovaly se například boty, dále se nedochovaly stehy, které byly nejspíše z rostlinných vláken, což ztěžovalo poskládání látky do správného postavení. Při zkoumání bylo zjištěno, že první látka byla s motivem draka ze středoasijského prostředí a další s motivem ptáka.¹⁶¹ Vysoce módní prvky na rouchu i látka, ze kterého

¹⁵⁹ BRAVERMANOVÁ, In: *Život v archeologii středověku*, s. 70.

¹⁶⁰ BRAVERMANOVÁ, In: *Život v archeologii středověku*, s. 73.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 67.

je zhotovena naznačují, že nemohlo být narychlo ušito při příležitosti pohřbu, na rozdíl od korunovačnických klenotů.

5. Závěr

Tato práce je určitým pokusem o sumarizaci roztroušených informací o životě, vládě a mocenské politice historiky přehlíženého českého krále Rudolfa III. Habsburského. Dalším záměrem této práce bylo pokusit se vyvrátit různé hluboce zakořeněné mýty o jeho osobě. I po sumarizaci informací musím zmínit ten fakt, že o dětství a mládí krále Rudolfa III. Habsburského téměř nic nevíme. O době jeho vlády a smrti při obléhání Horažďovic v roce 1307 jsme odkázáni v podstatě na zápisy středověkých kronikářů. Při přípravě práce jsem využila následující kroniky: *Kronika Zbraslavská*, *Václav Hájek z Libočan Kronika česká*, *Kronika Františka Pražského*, *Kronika takřečeného Dalimila a německá rýmovaná kronika Otakara Štýrského (Ottokars Österreichische Reimchronik)*. Nejvíce informací o Rudolfovi III. Habsburském jsem získala ze Zbraslavské Kroniky, naopak minimum informací o králově osobě podává Kronika Františka Pražského. Zápisy kronikářů jsou nejednoznačné a v mnoha bodech se vzájemně liší. Jediné na čem se kroniky shodují, je jeho smrt při obléhání Horažďovic.

Ani při studiu odborné literatury nelze nalézt vždy naprosto jednoznačné informace a hodnocení osoby Rudolfa III. Habsburského. Stejně jako kronikáři se i historici ve výsledcích svého bádání liší. Viz podkapitola *Rudolf III. Habsburský jako český král Rudolf I. Habsbursk* (Šusta). Z toho vyplývá, že kritické zhodnocení získaných informací a pramenů je velmi komplikované. Jedním z úkolů, který jsem si vytyčila, bylo se sumarizovat veškeré dostupné informace o králi Rudolfovi III. Habsburském. Po sumarizaci dat o králi mohu konstatovat, že tento záměr se mi zdařil s tím, že bližší charakteristika krále Rudolfa je těžko hodnotitelná z jednoduchého důvodu. Tím je absence většího množství objektivních pramenů. I na základě minima spolehlivých pramenů mohu zodpovědně vykořenit celou řadu mýtů, které dodnes v regionu Horažďovicka přežívají - například mýtus o obléhání Prácheňského hradu. Největší překážkou, se kterou jsem se setkávala, je již výše zmiňovaná absence pramenných dokladů.

Už samotná příprava práce mi přinesla cenné zkušenosti. Naučila jsem se kriticky hodnotit studované prameny a zdroje. Zároveň jsem se velice pobavila při studiu v archívu města Horažďovice, kde anonymní autor popisuje smrt Rudolfa III. Habsburského: "Parného dne 3. července roku 1307 si pro Rudolfa k Horažďovicím přikvačila smrt.". Myslím si, že Rudolf III. Habsburský stojí za další podrobnější

výzkum. Nebylo by od věci v budoucnu se pokusit o nalezení lokality, v níž mohl stát Rudolfův vojenský obléhací tábor u Horažďovic.

Jak tedy ve finále charakterizovat královu osobnost? Ač v některých pramenech bývá Rudolf III. Zmiňován jako nepřátelský vůči Čechům, pravda bude někde jinde. Nutno zmínit že po krátkou dobu své vlády se snažil všemi způsoby stabilizovat dlouhodobě špatnou ekonomickou situaci v Českém království. Zároveň jeho smrt otevřela České země nově nastupující dynastii Lucemburků, kteří jsou obecně českou veřejností glorifikováni.

Je zajímavým faktem, že jeho ostatky jsou uloženy v katedrále svatého Víta, Václava a Vojtěcha a ne ve Štýrském dómu rodové hrobce Habsburků. Jeho cínový sarkofág je nejvíce zdobným v královské hrobce. V životě Rudolfa III. Habsburského je mnoho otazníků.

Rozhodně mé bádání po životě Rudolfa III. Habsburského nekončí. V budoucnu chci jet do Rakouského archívu a zjistit daleko více informací. Dále mam v plánu s pomocí pana Mgr. Romana Vaňka, kterému tímto děkuji za přístup do archívu města Horažďovic a půjčení odborné literatury, uspořádat přednášku, která obyvatelům města přinese jasné informace. Snad i pomůže k tomu, aby byly mýty o Rudolfovi vyvráceny.

6. Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Kronika Zbraslavská

Václav Hájek z Libočan, Kronika česká

Kronika takřečeného Dalimila

Kronika Františka Pražského

Ottokars Österreichische Reimchronik

Literatura:

ANTONÍN, Robert, *Alžběta Rejčka a souboj o český trůn v letech 1306- 1308*, In: ŠTĚPÁN, Jiří (ed.), *Chrám Svatého Ducha a královna Eliška Rejčka v Hradci Králové 1308-2008. Historická tradice města. Od chrámu ke katedrále. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 15. a 16. října 2008 v Hradci Králové / Ústí nad Orlicí, Ofts 2009.*

BAUER, Jan, *Knížata, králové, prezidenti. Přehledný průvodce*, Brno 2015.

BAUM, A., *Umlčí odznaky královské Rudolfa I. Rakouského, krále Českého*, In: *Světovzor* 4, Brno 24. 6. 1870.

BAŽANTOVÁ, Nina BRAVERMANOVÁ, Milena, KOBRLOVÁ, Jana, SAMOHÝLOVÁ, Alena, *Textilie z hrobu Rudolfa I., českého krále zv. Kaše, Předběžný průzkum.* - WASSERBAUER, Richard. In: *Archaeologia historica* 18, Brno 1993.

BRAVERMANOVÁ, Milena, *Pohřební oděv Rudolfa I. Habsburského, českého krále, zv. Kaše. Exkurs do módy začátku 14. století.* In: *Život v archeologii středověku: sborník příspěvků. Sborník věnovaný Miroslavu Richterovi a Zdeňku Smetánkovi*, Praha 1997.

ČERMÁK, Josef, ČERMÁKOVÁ, Kristýna, *Slovník latinských citátů*, Praha 2010.

DANTE, Alighieri, *Božská komedie*, Praha 2009.

KRUMLOWSKÝ, Felix, *Dámské příběhy českého středověku*. Nak. Petrklíč 2004.

- HAMANN, Brigitte, *Die Habsburger. Ein biographisches Lexikon*, Wien 2001.
- KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. H až Ž- Kole*, Praha 1997.
- KRIEGER, Karl-Friedrich, *Habsburkové ve středověku. Od Rudolfa I. (1218-1291) do Fridricha III. (1415- 1493)*, Praha 2003.
- LIŠKA, Vladimír, *Vládci českých zemí. Od Soběslava po Karla Habsburského*, Praha 2016.
- METRLÍK, Vladimír, *Habsburkové, nelehká samota na trůnu*, Praha 2017
- KUČA, Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. H až Kole*, Praha 1997.
- REDLICH, Oswald, *Rudolf von Habsburg*, Innsbruck 1903.
- RYANTOVÁ, Marie, VOREL, Petr, *Čeští králové*, Praha 2018.
- SVOBODA, Miroslav, *Páni ze Strakonice. Vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*, Jihlava 2010.
- ŠUSTA, Josef, *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300-1308*, Praha 1926.
- ŠUSTA, Josef, *České dějiny, I. a II. Soumrak Přemyslovců*, Praha 1935.
- VANÍČEK, Vratislav, a kol., *Dějiny země koruny české I.*, Praha 1997.
- VANÍČEK, Vratislav, *Velké dějiny země koruny české III. 1250-1310*, Praha 2002.
- VOREL, Petr, HLAVAČKA, Milan, POLÍVKA, Miroslav, WIHODA, Martin, MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk, *Dějiny Rakouska*, Praha 2002.
- VOCELKA, Karl, *99 Fragen zu den Habsburgern*, Wien 2014.
- VOCELKA, Karl, HELLER, Lynne, *Život Habsburků. Kultura a mentalita jednoho rodu*, Praha 2012.
- VYKOUPIIL, Libor, *Slovník českých dějin. 2.*, přepracované a doplněné vyd. Brno 2000.

ŽEMLIČKA, Josef, *Století posledních Přemyslovců*, Praha 1998.

Internetové zdroje:

Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých I.

<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015080324927;view=1up;seq=14>

ČAPKA, František, *Dějiny Zemí koruny České v datech*

<https://www.libri.cz/databaze/dejiny/text/t10.html#12120000>

<http://destinace.kutnahora.cz/d/historie-mesta>

7. Přílohy

Obrázek č. 1.

Hrad Habsburg v kantonu Aargau.

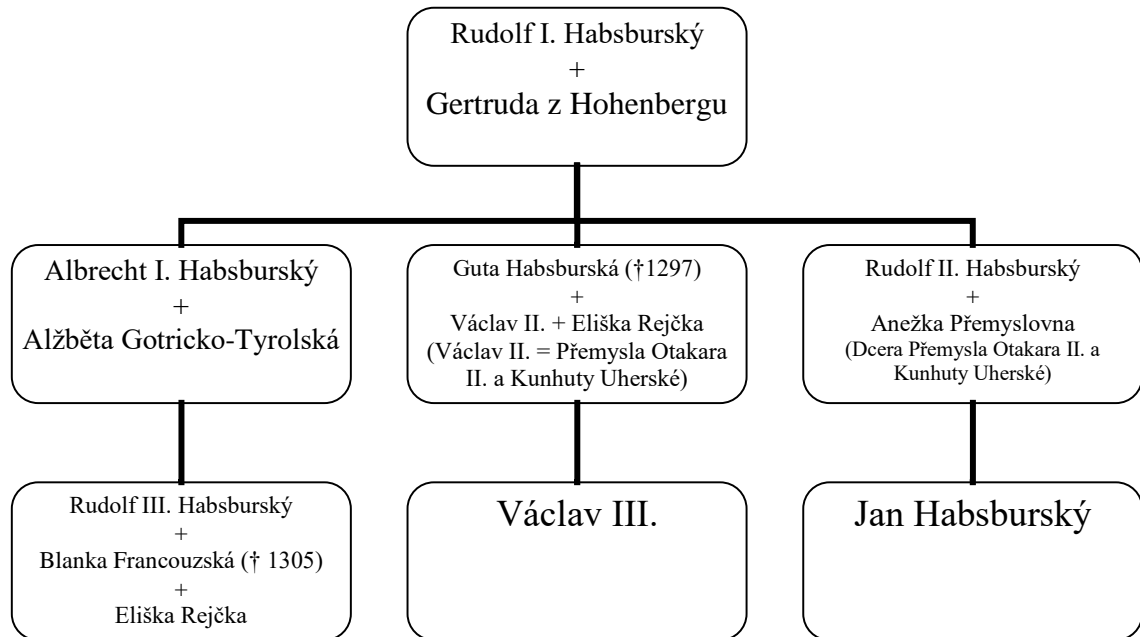

Obrázek č. 2.

Radbot hrabě Habsburský, v pravém horním rohu původní erb Habsburků.

Obrázek č. 3.
Provázání Habsburků s Přemyslovci.

Obrázek č. 4.
Vyobrazení Rudolfa I. Habsburského z 16. století.

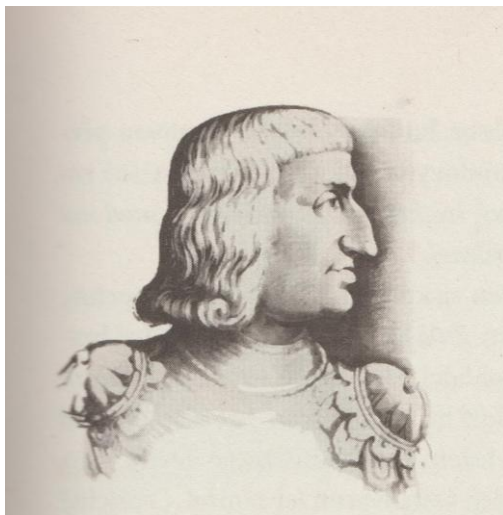
Obrázek č. 5.

Vyobrazení Rudolfa I. Habsburského na vitráži.

Obrázek č. 6.

*Vyobrazení Rudolfa I. Habsburského (BAUER, Jan, *Knížata, králové, prezidenti. Přehledný průvodce*, Brno 2015, s. 139.).*

Obrázek č. 7.

Vyobrazení Rudolfa I. Habsburského - Václav Hájek z Libočan, Kronika česká.

Obrázek č. 8.

Skon Krále Rudolfa I. Habsburského před Horažďovicemi (E. Zillich).

Obrázek č. 9.

Pamětní Kámen poblíž poutní kaple Svatého Jáchyma a svaté Anny.

Obrázek č. 10.

Replika pohřebního roucha Rudolfa I. Habsburského.

Obrázek č. 11.

Vzor na pohřebním rouchu Rudolfa I. Habsburského.

Obrázek č. 12.

Pohřební klenoty z hrobu Rudolfa I. Habsburského ve svatovítské katedrále.

8. Resumé

Rudolf of Habsburg (1281-1307) in the context of the Central-European dynastic policy of the Habsburgs at the turn of the 13th and 14th centuries. Rudolf III of Habsburg is a personality which is quite overlooked historically. The question remains: Why is this so? When hearing the cognomen 'Habsburg', most people recall names such as Maria Theresa, Joseph II, Franz Ferdinand d'Este, Franz Joseph and his beautiful wife known as 'Sisi'. The younger generation perceives the person of Maria Theresa particularly negatively. The reason is obvious – the obligatory school attendance. Albrecht I of Habsburg and Elizabeth of Carinthia are parents of the Czech king this work deals with. The crowning of this Bohemian king was held on 18th January 1306. First he married Blanche of France; his second wife was Elizabeth Richeza of Poland. Marriage policy is typical for the Habsburgs. Unfortunately, Rudolf III of Habsburg died without descendants. The king tried to decrease the financial deficit of the treasury of the Czech kingdom. A part of the Czech nobility therefore opposed his policy. While suppressing the opposition centres, the king died during the siege of Horažďovice in July 1307. Until today, there are many myths and half-truths about the death of the monarch in the Horažďovice region.

The lack of written and credible sources was the biggest challenge in the elaboration of this thesis. The research is based on medieval chronicles. A large number of expert publications, providing different information, was also used.